

॥ ણમોત્થુ ણ સમણસ્સ ભગવાનો મહાવીરસ્સ ॥
॥ આયાનો ગુરુબહુમાળો ॥

સંદેશ સંદેશ

સંયમની શુદ્ધિ અને સંયમની વૃદ્ધિ માટે
સંયમીઓ સાથેનો વચનવિનિભય

પ્રિયમુ

અહો શુતમ्

શા.બાબુલાલજી સરેમલજી

સિદ્ધાયલ બંગલોડ, હીરા જૈન સોસાયટી,

સાખરમતી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૫. મો. ૯૪૨૬૫૮૫૮૦૪

ahoshrut.bs@gmail.com

* ઝૂપડું *

આપણે રહેતા હતા એક ઝૂપડામાં. વિભાવોથી જ બનેલું એ ઝૂપડું હતું. અહુકાર, સ્વજનોનું મમત્વ, સુખશીલતા, પ્રમાદ, વિષયાસકિતિ, સ્વચ્છંદતા... આ બધું જ એ ઝૂપડાનું મટિરિયલ હતું. એ ઝૂપડામાં ઉપાવિનો પાર ન હતો. એ ઝૂપડામાં ઉચાટ હતો, થાક હતો, સંતાપ હતો, એ ઝૂપડામાં રહેવાથી આપણું ભવિષ્ય ભયાનક બની જવાનું હતું, એ નિશ્ચિત હતું.

ગુરુ મહારાજે આપણને જોયા. એમને આપણો દયા આવી. એમણે જ્યારે આપણને સમજાવ્યું, કે આવી ઝૂપડીમાં ન રહેવાય. ત્યારે આપણને આશ્ર્ય થયું, ‘આમાં ન રહેવાય તો ક્યાં રહેવાય ?’ ગુરુ મહારાજે આપણને સંયમ મહેલ દેખાડ્યો. ક્ષમાની રત્નજદિત ફર્શ, મૂછુતાના માણેકસ્તંભો, ઋજુતાની ઝાલરો, નિઃસંગતાની નિઃશ્રેણિ, તપ તેજના અજવાળા, સત્યના ઝુમ્મરો, બ્રહ્મચર્યની સુવાસો... ખરેખર અદ્ભુત. આપણને આ મહેલ ગમ્યો. આપણે એમાં આવી ગયા. ખરેખર આપણે ફાલી ગયા. આપણે ન્યાલ થઈ ગયા.

પણ હવે આપણને આ શું સૂજયું ? અહીં પેલું રો-મટિરિયલ લઈ આવ્યા... અહું... મમ... સુખશીલતા... આ મહેલની અંદર આપણે એ ઝૂપડું બનાવી દીધું. કેટલી બેહુદી અને હાસ્યાસ્પદ ઘટના ! કેટલી હદ બહારની મૂર્ખામી ! ખરેખર... આપણા જેવા મૂર્ખ બીજા કોણ હશે ? મહેલની અંદર ઝૂપડી. આપણે પાછા ત્યાં જ આવીને ઊભા. ‘આમાં ન રહેવાય, તો ક્યાં રહેવાય ?’

આ ઝૂપડાનો અર્થ છે મહેલમાં રહેવા છતાં મહેલની બધી જ વિશેષતાઓથી વંચિત બની જવું. મહાશ્રીમંત હોવા છતાં બિખારી બની જવું. અરે, આપણા કરતાં તો પેલો મમ્માણ સારો, જે દ્રવ્યસમૃદ્ધિ સાથે દ્રવ્યદરિદ્રજીવન જીવીએ છીએ. Really, shame on us. મહેલની મજા લૂંટવા માટે આપણે હવે બીજું કાંઈ જ કરવાનું નથી, ફક્ત ઝૂપડું ફગાવી દેવાનું છે. Plz. Hurry up.

૪૨૮૮૮૮ : શિષ્યત્વનો આત્મા

અસમર્પિત શિષ્ય એ ગુરુનો રોગ છે, ગુરુના ગુમડાં છે, ગુરુની પાકેલી આંગળી છે. વાંકા ઘોડા ને ગળિયા બળદને હંકનાર હંઝી જાય છે. એ રીતે અસમર્પિત શિષ્યનું અનુશાસન કરનાર ગુરુ પણ હંઝી જાય છે. સો શિષ્યોનું અનુશાસન કરી શકે, એવા સામર્થ્યશાળી ગુરુ બે-ચાર શિષ્યોમાં જ થાકી જાય છે અને નિરુત્સાહ થઈ જાય છે. ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર આ જ વાત કહે છે -

બાલ સમ્મદ્દ સાસંતો ગલિયસ્સેવ વાહાએ ।

અસમર્પણ એ ગુરુદ્રોહ છે, અનવસ્થા છે, શાસનની પરંપરા પરનો કુદારાધાત છે, ગૃહત્યાગાદિ સમગ્ર પુરુષાર્થની નિષ્ફળતા છે, પોતે જે ડાળી પર બેઠો તેને કાપવાની ચેદા છે.

અસમર્પણ એ શિષ્ય તરીકેનું રજીનામું છે. ગુરુથી જુદો પડતો વિચાર એ શિષ્યત્વનો વ્યભિયાર છે. જેમ વ્યભિયારિણી ખીના બીજા બધાં જ ગુણો ફોગટ થઈ જાય છે, એ હોય કે ન હોય બધું સરખું થઈ જાય છે, એ ગુણોનો કોઈ અર્થ જ નથી રહેતો, એમ અસમર્પિત શિષ્યના સંયમ, જ્ઞાન, વૈયાવર્ચ્ય, જાપ, તપ વગેરે ગુણોનો કોઈ અર્થ જ રહેતો નથી. પંચસૂત્ર આ જ વાત કરે છે -

અણના કિરિયા અકિરિયા, કુલડાણારીકિરિયાસમા ગરહિયા તત્ત્વેઝણં ।

ગુરુભહુમાન-ગુરુસમર્પણ વિનાની સંયમક્રિયા હુકીકતમાં અસંયમક્રિયા છે, વ્યભિયારિણી પત્નીની પતિસેવા-આદિ ક્રિયા સમાન છે. તત્ત્વજ્ઞની દાખિમાં નિંદિત છે.

હુકીકતમાં અસમર્પિત શિષ્યનો અર્થ શૂન્ય છે, સ્વવયનવિરોધ છે. સમર્પિતનો અર્થ જ શિષ્ય છે. શિષ્યનો અર્થ જ સમર્પિત છે. સમર્પણ એ શિષ્યનું સ્વરૂપ છે, એને ગુમાવવામાં હુકીકતમાં પોતાની જાત ગુમાવવાની છે.

✿ પ્રભુ સીમંધર સ્વામી ડાણ છે... ✿

ન પડિન્નવિજ્ઞા સયણાસણાઇં.... (દશવૈકાલિકચૂલિકા)

વત્સ ! સંથારો... આસન... ગોચરી... પાણી આ કશું પણ ‘મારું છે’ એવું ન માનતો. મારું નો અર્થ જ સંસાર છે. ‘મારું આસન’ - આ મમત્વ માટે નથી, વ્યવસ્થા માટે છે. બાકી તો આપણી બધી જ ઉપધિ ગુરુ મહારાજની છે, માંડલીની છે.

વત્સ ! તારે ધર્મોપકરણ સિવાય કશું જ રાખવાનું નથી. ગોચરી, પાણી પણ ધર્મોપકરણ તરીકે જ લેવાના છે, તેનો અર્થ એ છે કે જે તને અધર્મમાં તાણી જાય, એવા ગોચરી-પાણી વગેરે લેવાનો તને કોઈ અધિકાર જ નથી.

‘મારું’ નો અર્થ છે સંસાર. સંસારમાં કોઈ બાઈક માંગવા આવે, ત્યારે બાઈકના મમત્વથી ન આપવા માટેના બહુનાં કઠાય છે, આપતાં જીવ કચવાય છે, બાઈક બગડે નહીં, મેલી થાય નહીં એની ચિંતા રહે છે. સંયમમાં કોઈ પેન માંગે ત્યારે પણ જો આવો જ ઘાટ ઘડાય તો ‘મારું’ તો એનું એ જ રહ્યું. ‘મારી બાઈક’ માંથી ‘મારી પેન’ પર આવ્યા. મમત્વ ન ગયું, એટલે સંસાર તો ઊભો જ રહ્યો. તું સરેઆમ છેતરાયો.... વત્સ ! ન પડિન્નવિજ્ઞા.... તારું કશું છે જ નહીં... કશું ય નથી... મમત્તભાવં ણ કહિં ચિ કુજા... મારી જગ્યા, મારું મકાન, મારો ભક્ત, મારું ઘર, મારો પરિવાર, મારું ગામ, મારો દેશ... આ બધું જ ઝેર છે... હળાહળ ઝેર... અનંત મૃત્યુનું કારણ.... છોડી હે એને.

✿ સંયમજીવનના પ્રણ આધારસ્તંભ ✿

(૧) સ્વાધ્યાય : વૈરાયપોષક સ્વાધ્યાય એ સંયમની ઉર્જાશક્તિ છે. રોજ કમ સે કમ ૩/૪ કલાકનો સ્વાધ્યાય એવો હોવો જોઈએ કે જેનાથી તીવ્ર વૈરાય મળે. બીજો સ્વાધ્યાય અલગ. આ માટે ઉપમિતિ, સંવેગરંગશાળા, ભવભાવના, અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમ વગેરે ગ્રંથો પુનઃ પુનઃ વાંચવા જોઈએ. સંસ્કૃત ફાવે તો એ, નહીં તો ભાષાંતર પણ ચાલે.

(૨) સર્મર્પણ : ગુરુ મહારાજ સહિત બધા મહાત્માઓ પ્રત્યે આદર અને સર્મર્પણ સંયમજીવનની આધારશક્તિ છે. બહુ તકલીફજનક ન હોય, તો બધાનું બધું માની લેવાથી પ્રસંગતા આપી શકાય છે અને મેળવી શકાય છે. બધાને પ્રસંગતા આપ્યા સિવાય પ્રસંગ થવું-રહેવું શકાય નથી.

(૩) સાન્નિધ્ય : સંયમવિરોધી કર્મો સાન્નિધ્યથી દ્વારા રહે છે. સાન્નિધ્ય એ રક્ષાશક્તિ છે. સાન્નિધ્ય હોય, તો બહુ દઢ મનોબળની જરૂર પડતી નથી. માટે જ ભગવાને ગોચરી-સ્થંદિલભૂમિ પણ એકલા જવાની ના પાડી છે. દીવાલ સામે દણ્ણ આવે એમ ઊંધા બેસવું જોઈએ. આપણે કોઈને ન જોઈએ અને આપણાને બધા જુએ એવી રીતે બેસવું જોઈએ. આ રીતે અનેક અતિચારાદિથી બચી શકાય છે.

* એક મુદ્દાનો કાર્યક્રમ *

સદ્ગુરુને એક શિષ્ય દ્વારા વર્ણન કરી રહ્યા છે. સદ્ગુરુ તેને એક કવર આપે છે. આ પેલા શિષ્યને આપવાનું છે. શિષ્ય હા પાડે છે. વંદન પૂરું કરીને જાય છે. પેલું કવર બીજા શિષ્યને આપી દે છે.

બીજા દિવસે અન્ય શિષ્ય સદ્ગુરુને દ્વારા વર્ણન કરી રહ્યા છે. સદ્ગુરુ કહે છે - પેલા શિષ્યને આ કવર આપવાનું છે. શિષ્ય અડ્યા વંદને કવર આપવા જઈ રહ્યા છે. સદ્ગુરુ કહે છે, ‘વંદન પૂરું કરીને જવાશે. વાંધો નહીં.’ શિષ્ય વંદન કરીને કવર આપી દે છે.

ઘટના નાની છે, પણ એમાં શિષ્યત્વનો વિરાટ ભેદ છે. ગુરુનું કામ અર્જટ છે કે નથી - એ શિષ્ય માટે મહત્વની વસ્તુ નથી. એ ગુરુનું કામ છે - એ જ એના માટે મહત્વની વસ્તુ છે. ગુરુનું જે કામ અર્જટ ન હોય, એ પણ એના માટે અર્જટ હોય છે. એને એક જ સવાલ હોય કે ગુરુના કામને બાકી રાખીને હું બીજું શું કરું ?શું એ બીજું ગુરુના કામથી વધુ મહત્વનું છે ?

આગામી કારણને બાદ કરીએ, તો કાળક્ષેપનો અર્થ છે અવજા. અનાદર. ગુરુ ગૌણ. હું મુખ્ય.

અતિથિસંવિભાગ વ્રતનો એક અતિચાર છે - કાળલંઘન. ગુરુનું કાર્ય કરવું એ પણ એક અપેક્ષાએ સુપાત્રદાન છે. શ્રાવકે પણ એમાં વિલંબ ન કરાય, તો સાધુનું સ્તર તો કેટલું ઊંચું હોય ! ખોડશક પ્રકરણમાં પ્રીતિ અનુષ્ઠાનની વ્યાખ્યા કરી છે -

યત્રાદરોજસ્તિ પરમઃ, પ્રીતિશ્ર હિતોદ્યા ભવતિ કર્તુઃ ।

શેષત્વાગેન કરોતિ, યત્ યત્ પ્રીત્યનુષ્ઠાનમ् ॥

જેમાં પરમ આદર છે, કરનારને હિતદાયિની પ્રીતિ થતી હોય, બીજું બધું જ છોડીને જે કરે, તે પ્રીતિઅનુષ્ઠાન.

કવર આપવા-આપવામાં ફરક હોઈ શકે છે. અનુષ્ઠાન કરવા-કરવામાં ફરક હોઈ શકે છે. શિષ્ય-શિષ્યમાં ફરક હોઈ શકે છે. સંયમ-સંયમ અને તેના ફળમાં ય ફરક હોઈ શકે છે. સ્વનું એવું સર્જન કરીએ કે ગુરુના કહ્યાની વળતી જ પળે આપણે એમાં લાગી ગયા હોઈએ. મોક્ષમાર્ગમાં લાગવાનો ભાવાર્થ આની સિવાય બીજો કોઈ નથી.

✽ ન વિ જાણંતિ સમાહિમાહિયં ✽

(સ્વોર્ગકૃતાંગસૂત્ર)

સંયમજીવનમાં અસમાધિનો કઈ અવકાશ જ નથી. અસમાધિ અનુભવાય ત્યારે નૈશ્વર્યિક સ્તરે સંયમજીવનમાંથી પતિત થઈ જવાયું હોય છે. શ્રુતસ્તવસૂત્ર કહે છે - ણંદી સયા સંજમે - સંયમમાં હુમેશા આનંદ હોય છે.

નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા એ સમાધિનો રાજમાર્ગ છે. અવિરત સમકિતી એની શ્રદ્ધા તો કરે છે, પણ એ એવી મોહળામાં ફસાયેલો હોય છે કે ધર-પરિવાર વગેરેની પ્રવૃત્તિ ને એને અનુરૂપ અધ્યવસાયોથી એ બચી શકતો નથી. આર્તધ્યાન એને સહૃજ થઈ જાય છે. દેશવિરત આત્મા સામાયિક-પૌષ્ઠધનો વિસામો ખાય, ત્યારે એને કંઈક સ્વસ્થતા મળે છે, બાકી એની દશા ય પૂર્ણ સમાધિની હોય, એવું શક્ય બનતું નથી કારણ કે એ ય ધર વગેરે લઈને બેઠો છે.

સંયમજીવન એ એવી દશા છે જ્યાં સમ્યક્ત્વ છે - નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા છે. એ શ્રદ્ધાને અનુરૂપ પ્રવૃત્તિ છે. એ શ્રદ્ધાને અનુરૂપ વાતાવરણ છે. એ શ્રદ્ધાને અનુરૂપ સ્વાધ્યાયાદિ છે. એ શ્રદ્ધામાં અવરોધ કરનાર સ્વજન-સંપત્તિ વગેરે નથી. શરીર છે; પણ એના ભમત્વને ક્ષીણ કરતી જાય એવી જીવનચર્ચા છે. તો સાધુને અસમાધિ થશે કઈ રીતે ?

અસમાધિગત સાધુનો અર્થ છે ભિખારીનો રોલ કરતો અભજોપતિ. ધર્મસંગ્રહણી ગ્રંથમાં પૂ.હરિભદ્રસૂરિ મહારાજે પ્રમાણિત કરી આપ્યું છે કે અસમાધિનું મૂળ પરિગ્રહ છે. ગૃહસ્થ પરિગ્રહ લઈને બેઠો છે, માટે એને સમાધિ મળતી નથી. સમાધિ માટે અક્ષિયનતા હોવી જરૂરી છે. કેટલીક બાબતો અક્ષિયનતાની બાધક બનતી હોય છે. જેમ કે સંસારિક સંબંધો-મહત્વો-લાગણીઓ જીવતા હોવા એ પરિગ્રહ જ છે. જિનવચન-અનનુસારી વિચારમાત્ર પણ પરિગ્રહ જ છે. ગુર્વાશા-બાધ અભિપ્રાય એ પણ પરિગ્રહ જ છે. સંયમના અમૃતમાં આનાથી સંસારનું ઝેર રેડાય છે. આટલું છોડી દઈએ તો સમાધિ સિવાય બીજા કોઈનો અવકાશ નહીં રહે.

✿ વિઓસિરે વિણ્ણુ અગારબંધાં ✿

(આચારાંગસૂત્ર)

આપણે સંસારમાં જેટલા વર્ષો રહ્યા, એથી વધુ વર્ષો સંયમમાં થઈ ચૂક્યા હોય, ને તો ય સંસારિક સંબંધો એવા ને એવા તાજા હોય, એનો અર્થ શું ? ‘સાહેબ ! સુરતથી સમાચાર હતા, આપના મમ્મી-પપ્પા કાલે આવે છે’ - આ વાત સાંભળ્યાની પહેલાનો સમય અને પછીનો સમય - આ બંને સમાન હોઈ શકે ખરા ? કેમ નહીં ?

સંસારી ઘર હજી ઘર લાગતું હોય, સંસારી સ્વજન હજી સ્વજન લાગતા હોય, એમના સુખ-દુઃખમાં હર્ષ-શોક થતો હોય, એમની શારીરિક કણજી લેવાઈ જતી હોય, તો શું આપણે ખરા અર્થમાં દીક્ષિત ખરાં ?

મને એવું લાગે છે કે પ્રયંડ વૈરાય કેળવીને આપણે આ ‘ઘર’ને છોડી દેવું જોઈએ, નહીં તો રોજે રોજ આ ઘર ધૂંટાયા કરશે. ધૂંટાશે નહીં, તો ભીતરમાં મુકેલી એની એફ.ડી.નું વ્યાજ ચડતું જશે. ધંધા-નોકરી માટે વર્ષના ૧૦/૧૧ મહિના બહાર રહેનાર માણસનું પણ મન તો છેવટે ‘ઘર’માં જ હોય છે, એ ઘરને યાદ કરે કે ન કરે, એ ચાહે કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ કરે, એના અંતસ્તલમાં તો ઘર જ વસ્યું હોય, એવો ઘાટ આપણી સાથે ઘડાઈ જશે.

બયવું હોય તો કેટલાક પ્રેક્ટીકલ ઉપાયો છે -

- (૧) કોઈ આપનું વતન ? / દીક્ષા પહેલા ક્યાં હતા ? ઈત્યાદિ પૂછે તો - હું મોક્ષ યાદ રાખવાનો - આ જવાબ અપાય. છતાં આગ્રહ કરે તો - જે ભૂલવા અહીં આવ્યા છીએ, એને કેમ યાદ કરાવો છો ? - આમ કહેવાય.
- (૨) પોતાની દીક્ષા પહેલાની કોઈ વાત છેડવી નહીં. કોઈ છેડવા જાય, તો ટાળી દેવી.
- (૩) સ્વજન-સંબંધીઓને જાતે બોલાવવા નહીં. તેઓ પોતે આવે તો ય સંયમ સંવાદ _____

મૌન-અંતર્મુખ વૃત્તિ રાખવી. (માતા-પિતા અને દીક્ષા લે એવા સ્વજનનો અપવાદ રાખી શકાય. માતા-પિતા સાથે પણ ભાષાસમિતિ ચૂકવી નહીં. સમયની યોગ્ય મર્યાદા રાખવો.)

- (૪) દૈનિક બે કલાક તો વૈરાગ્યપોષક સ્વાધ્યાય અવશ્ય રાખવો.
- (૫) હવે ગુરુ મહારાજને જ માતા-પિતા માનવા, સાધુઓને જ સ્વજન માનવા અને જિનશાસનને જ ઘર માનવું.

ગઈ કાલની વાત. બે શ્રાવક વંદન કરવા આવ્યા. તેઓ મને વંદન કરી રહ્યા હતા, અથે દાદરેથી કોઈ શાવિકાએ પૂછ્યું ‘અવાશો ?’ મેં શ્રાવકને કહ્યું, ‘એમને કહો ને, કે નહીં અવાય.’ તે શ્રાવકે તે બહેનને તોછડાઈથી કહ્યું, ‘નહીં અવાય.’ મને દુઃખ થયું. મેં એમને સૌભ્યતાથી કહ્યું હતું. એમણે મારા વતી તોછડાઈથી કહ્યું હતું, એટલે એમણે મારું કામ મને ન રૂચે એ રીતે કર્યું હતું. મને અપ્રસંગતા થાય એ રીતે કર્યું હતું. સૌથી મહિત્વની વાત - તેમણે મારા આશયને સમજ્યા વિના મારા વતી બોલીને મને અન્યાય કર્યો હતો. તેમણે મને તોછડા તરીકે પ્રસ્તુત કર્યો હતો. મારાથી કોઈને દુઃખ થયું હોય એવું લાગે તો મારું હૃદય ઉંઘે છે. બીજા ભાઈને મેં પૂછ્યું. એ એમના શાવિકા હતા. મેં એમને કહ્યું, ‘એમને મારા ભિન્ધામિ દુક્કડ કહેજો.’ પેલા ભાઈએ મારી કેવી સેવા કરી ? કેવી કરવી જોઈતી હતી ?

વાત ફક્ત એ શ્રાવકની નથી. આપણી છે. આપણે આપણા ગુરુજીનું કાર્ય કઈ રીતે કરવું જોઈએ ? એમને ઈષ હોય એ રીતે કે આપણને ઈષ હોય એ રીતે ? એમના ‘ટોન’ મુજબ કે આપણા ‘ટોન’ મુજબ ? આપણે આપણી રીતે ચાલતા હોઈએ એનો અર્થ શું ? ગુરુજી ચલાવી લેતા હોય એનો અર્થ શું ? આપણે આપણી સેવા-ની કિંમત લઈ રહ્યા છીએ. હું કરીશ તો મારી રીતે કરીશ, આપની રીતે કરાવવાનો આગ્રહ રાખશો, તો હું નહીં કરું - આવી સૂક્ષ્મ વૃત્તિ આપણને સેવાના ફળથી વંચિત કરે છે.

કોઈ વ્યક્તિ બોર્ડ-બેનર-તકતી-પત્રિકા વગેરેમાંથી આપણા ગુરુજીનું નામ કાઢી નાંખશો તો આપણે વિરોધ કરશું. આપણા ગુરુજીને ખૂબ અન્યાય થયો છે - ઈત્યાદિ ફરિયાદ કરીશું. આ બધું કરતાં કરતાં આપણને ગુરુભક્તિની ફીલિંગ્સ થશે. પણ ગુરુજીના સ્વભાવ-શૈલી-વલાણ સાથે જેનો મેળ ન હોય, તેવા સ્વભાવ-શૈલી-વલાણ સાથે ગુરુજી વતી કાર્ય કરવામાં સંયમ સંવાદ _____ ૧૦ _____

આવે, ત્યારે હકીકતમાં આપણો ગુરુજીને કાઢી દેતા હોઈએ છીએ. હકીકતમાં તો બહુરની વ્યક્તિ બોર્ડ વગેરેમાંથી ગુરુજીનું નામ કાઢી નાંખે, એના કરતાં પણ સેવામાં રહેલી વ્યક્તિ ગુરુજીના વતી ગુરુજીની પ્રકૃતિને અસંગત રીતે કાર્ય કરવા દ્વારા ભાવથી તેમને કટ-ઓક કરે, એ વધારે ગંભીર ઘટના હોય છે. આપણા ગુરુજીની ગરિમા અને આમાન્યાને ઘટાડવાનો આ કદાચ સૌથી વધારે અસરકારક ઉપાય હોય છે. ગુરુજીને હટાવીને જાતે તેમના સ્થાને બેસવાની આ ઘટના છે.

ગુરુજી કદાચ વ્યસ્ત હોય, જ્લાન હોય, વૃદ્ધ હોય. કદાચ તે તે કાર્ય જાતે કરવું એમના માટે શક્ય ન હોય, તેમણે આપણા પર વિશ્વાસ મુક્તિને તે કાર્ય આપણને સોંઘણું હોય. તેમણે કદાચ અમુક અધિકાર પણ આપણને આપી દીધો હોય, કદાચ આપણો જે કરીએ એના પર તેઓશ્રી ચોક્કસ સિક્કો લગાવી દેવાના હોય, તો શું એનાથી આપણને આપણી રીતે કામ કરવાની છૂટ મળે છે ? કે પછી તેમની રીતે કામ કરવાની આપણી જવાબદારી ઉદ્દી વધે છે ?

ચિત્તાનુવર્તન એ સેવાનો આત્મા છે. એના વગરની સેવા અ-સેવા બની જાય છે. અ-સેવા જેમ જેમ થતી જાય, તેમ તેમ સેવ્યના માથે બોજ વધતો જોય છે. એ બોજ નીચે દબાયેલા સેવ્યને જ્યારે આપણી અનુચ્ચિત વસ્તુમાં પણ કરુને ય સિક્કો લગાવવો પડે છે ત્યારે એક અપેક્ષાએ આપણે આપણા ગુરુજીને અભિયોગ કરતાં હોઈએ છીએ. આ સ્થિતિમાં સેવાની બધી વાત પૂરી થઈ જાય છે. આ સ્થિતિમાં ગુરુજી આપણી સેવા કરતા હોય છે. ગુરુજી વતી કાંઈ કરવાનું થાય તો એટલું જરૂર વિચારીએ, કે આ સ્થિતિમાં ગુરુજી શું વિચારે, શું બોલે, શું લખે, શું કરે - બસ પછી એને અનુરૂપ હોય એ કરીએ. આ રીતે આપણે ખરી સેવા કરી શકીશું.

એક માણસે જોઈ જોઈને એક ઘર પસંદ કર્યું. તેમાં થોડા દિવસ એ રહ્યો. પછી એને એ ઘરના દોષો દેખાવા લાગ્યા. દોષો હતાં જ. પણ હવે એને દેખાવા લાગ્યા... અહીં તો પોપડા ઉખડી ગયા છે, અહીં લીકેજ થાય છે, અહીં તો બરાબર હવા-ઉજાસ નથી. આ તો સાંકું છે... કદાચ એ માણસ સાચો પણ હોય, તો ય ખોટો છે. કારણ કે એણે જોઈ જોઈને જ એ ઘર પસંદ કર્યું હતું. એ ઘરના બધાં માઈનસને ગૌણ કરી હે, એવો એનો પલસ છે કે એ માણસનું એ આશ્રય છે. એ ઘરના બધાં માઈનસને ગૌણ કરી હે એવા અમુક પલસ હતાં જ જે એ માણસને ગમ્યા હતા. હવે એ ઘરને ભાંડવામાં ઘરને પણ અન્યાય થાય અને પોતાને પણ અન્યાય થાય. ઘરને એ માટે કે ઘરમાં પલસ પણ હતા ને ઘરે એ માણસને પરાણે ન'તો રાખ્યો. પોતાને એ માટે કે હવે જ્યારે એ ઘરમાં રહેવાનું જ છે ને એ ઘરને છોડવામાં વધારે નુકશાન છે, ત્યારે એ ઘરને ભાંડવું એ પોતે જે ડાળ પર બેઠો છે, એ ડાળને કાપવાની ચેષ્ટા છે.

ગુરુ એ શિષ્યનું ઘર છે. પોતે પસંદ કરેલું ઘર. પોતે ચાહેલું ઘર. પોતાને ગમેલું ઘર. ગુરુ કદી ભગવાન હોવાનો દાવો કરતા નથી. એમનામાં કોઈ દોષ (ઉત્તરગુણમાં) હોય એ હુરગીજ ચાલે જ નહીં એવી ઘટના નથી. એમનામાં ગુણો પણ હતાં જ. ધણા ગુણો હતા ને માટે જ તો શિષ્યે એમને પસંદ કર્યા હતા. ગુરુગુણજુતો ઉ ગુરુ (પંચાશક ગ્રંથ) - મહાક્રતો અક્ષત હોય, ત્યાં સુધી શાસ્ત્રો એમનું ગુરુપદ માન્ય રાખે છે. એમનામાં ગૌતમસ્વામીના દર્શન કરવાનું કહે છે. એમના દોષ જોઈ-વિચારી-ભાંડીને શિષ્ય એ ડાળને કાપી રહ્યો હોય છે, જેના પર એ પોતે બેઠો છે. ગુરુના ફરિયાદી તીર્થકરના પણ ફરિયાદી જ રહેવાના છે. એક માણસ જમવા બેઠા પછી દરેક વાનગીના દોષો કાઢ્યા કરે... જુના જમાનાનું ધી તો કેવું હતું ! આ તે કાંઈ ધી કહેવાય ? આ દૂધમાં કાંઈ દમ

નથી, શાકભાજુ તો ગટરના પાણીમાં ઉગાડ્યા છે. અનાજ તો હાઈબ્રીડ છે... ધૂળ પડી આ જમવામાં... એ ભૂખ્યો ઊભો થઈ જશે ને ભૂખ્યો મરી જશે. એના દરેક તર્ક, દોષારોપણ, નિંદા એ હુકીકતમાં આપવાત સિવાય બીજું કશું જ નથી.

ગુરુ આશ્રય છે, આધાર છે, અન્ન-જળ છે, પોષણ છે, એ જે પણ છે, આપણે એનાથી જ ટકી રહ્યા છીએ. એ આપણો ટેકો છે. ટેકાનો બને એટલો આભાર માનવો જોઈએ ? કે ટેકાની ખોડ-ખાંપણ કાઢવી જોઈએ ? એ સવાલ આપણે આપણને પૂછવો જોઈએ.

ધર્મચાર્યબહુમાનકુલક આપણને ખૂબ પ્રેમથી કહે છે -

સમયાણુસારિણો જે ગુરુણો
તે ગોયમં વ સેવેજા ।

મા ચિંતહ કુવિકાળ
જાડ ઇચ્છસિ સાહિતં મોકબં ॥

સમયના અનુસારે જે ગુરુ તને મળ્યા છે એમને તું ગૌતમસ્વામી સમજુને આરાધી લે. જો તારે મોકસ સાધવો હોય, તો તું કુવિકલ્પ કરવાનું છોડી દે.

ઘરનો લાભ લેવામાં શાણપણ છે. ગુરુની નિશાનો ઉપકાર માનીને રત્નત્રથીની આરાધના કરી લેવામાં સમજદારી છે. ભાંડવું એ મૂર્ખમી સિવાય બીજું કાંઈ જ નથી.

* The Center *

ગુરુ-શિષ્યના હજારો પ્રોફેસનો સાર એ છે કે શિષ્ય કેન્દ્રમાં ‘હું’ને રાખીને બેઠો છે. “ગુરુ પોતાનું ગૌણ કરે, મારા પર ધ્યાન આપે, મને ભણાવે-ગણાવે, તૈયાર કરે, મારી વાતને માન આપે,” આ બધાનો સાર એ હોય છે કે કેન્દ્રમાં તો ‘હું’ જ હોવો જોઈએ.

જે કેન્દ્રમાં છે એ ગુરુ છે. કેન્દ્રમાં ગુરુ મ.સા. છે, તો એ ગુરુ છે. કેન્દ્રમાં ‘હું’ છે, તો એ ગુરુ છે. મેં કોઈને ગુરુ બનાવ્યા છે, એ મારી ભમણા પણ હોઈ શકે છે, જો મારા કેન્દ્રમાં ‘હું’ છે.

ગુરુ સારા લાગે, ત્યારે પણ ખરેખર સારા ન લાગ્યા હોય એવું બની શકે છે, ગુરુ સારા લાગે, ત્યારે પણ એમનો ગુરુ તરીકે સ્વીકાર ન કર્યો હોય, એવું બની શકે છે. આવું ત્યારે બને છે, જ્યારે પોતાનો ‘હું’ પુષ્ટ કરવામાં આવ્યો હોવાથી ગુરુ સારા લાગતા હોય છે. એ વ્યક્તિને, જ્યારે ‘હું’ને આંચ આવશે, ત્યારે ગુરુ ખરાબ લાગશે.

મોક્ષનું મૂળ માત્ર આ છે - કેન્દ્ર બદલાઈ જવું. ‘હું’ની જગ્યાએ ગુરુની પ્રતિષ્ઠા થઈ જાય, તો કામ થઈ જાય. એના માટે જરૂરી છે ‘હું’નું ઉત્થાપન. એ નહીં થાય ત્યાં સુધી આપણે ભલે ને ગમે તેટલી સાધના કરીએ. એ બધી સાધના આપણને મોક્ષથી દૂર કરતી જશે. કારણ કે એ સાધના આપણા કેન્દ્રસ્થ ‘હું’ પર સિમેન્ટનો નવો લાપેડો લગાડતી જશે.

યાદ કરીએ એ ક્ષણને, જ્યારે ગુરુએ આપણી ભક્તિ સ્વીકારી ને આપણને આનંદ થયો. યાદ કરીએ એ ક્ષણને, ગુરુએ પાણી વાપરવાની ના પીડ, ને આપણને સૂક્ષ્મ અફસોસ થયો. કેમ ? ગુરુના સ્વીકાર-અસ્વીકાર-થી તો આપણને કોઈ જ ફરક ન’તો પડવાનો. આપણી સાધના કે ક્ષતિનો આધાર તો આપણી ભક્તિ-અભક્તિ જ હતી. છતાં અફસોસ... કારણ કે એ પાણીના અસ્વીકારમાં આપણને ‘હું’નો અસ્વીકાર લાગ્યો હતો. હવે પહેલું કામ આ કરીએ ‘હું’ને ઉત્થાપી દઈએ. ગુરુને પ્રતિષ્ઠિત કરી દઈએ. કામ થઈ જશે.

૪ આરોગ્ય કે અનુકૂળતા ?

ગુરુનો પ્રેમપૂર્ણ વ્યવહાર સુશિષ્યને શરમમાં મુકે છે. ગુરુ ઈચ્છાકાર સામાચારીમાં વાત કરે એટલે સુશિષ્યને પોતાનું બધું જ લૂંટાઈ રહ્યું હોય એવો અનુભવ થાય છે. ગુરુ પોતાના મનને સાચવતા દેખાય એમાં સુશિષ્યને પોતાનું શિષ્યત્વ જખમી બનતું હોય એવું લાગે છે.

સુશિષ્યની દસ્તિમાં તો ગુરુનો બરછટ વ્યવહાર એ જ સહજ વ્યવહાર. ગુરુનો સીધો આદેશ એ જ સબ સલામતનો સકેત. ગુરુ ઝંખેરી હે ને ખખડાવી હે એ જ આનંદ-ઉત્સવ.

સુંવાળા, કોમળ, પૂર્ણત્યા અસહનશીલ શિષ્ય માટીના માટીજ રહે છે. એ કદી ય ઘડા બની શકતા નથી. કારણ કે ઘડાનો આધાર ઘાટ હોય છે. ને એ શિષ્યમાં ઘાટની યોગ્યતા જ નથી હોતી.

સોટી વાગે ચ્યમ ચ્યમ, વિદ્યા આવી ધમ ધમ - આ સૂત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે જેટલું સાચું છે, એટલું જ મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે પણ સાચું છે.

સોટીનો ઈન્કાર એ વિદ્યાનો ઈન્કાર છે. ગુરુની કડકાઈનો ઈન્કાર એ મોક્ષનો ઈન્કાર છે. ડેક્ટર પ્રેમાળ હોય એમાં કોઈ જ વાંધો ન હોઈ શકે. પણ ડેક્ટર પ્રેમાળ જ હોવા જોઈએ આવો આગ્રહ રાખનાર દર્દી ડાહ્યો હોઈ શકે ખરો ? એ પાછો શરતો લઈને આવે સોય નહીં જ ધોંયવાની, આમ બેસો-સૂરો-ફરો-આવા ઓઈર નહીં જ આપવાના - એ કેવું ? મૂલ્ય અનુકૂળતાનું કે આરોગ્યનું ?

આરોગ્ય નહીં મળે તો ચાલશે, રોગ વકરે તો ય કોઈ વાંધો નથી, પણ હું ડેક્ટરની રીતે નહીં ચાલું, ડેક્ટરે મારી રીતે ચાલવું પડશે. દર્દીનું આ વલાગ કેવું ?

તમારી વાત બધી સાચી, આરોગ્ય જરૂરી છે, દર્દીની ફરજ ડેક્ટર મુજબ ચાલવાની છે, પણ મને એ નથી ફાવતું, મને સમાધિ નથી રહેતી - આવી છેલ્લી વાત કરી હે, એને ડેક્ટર શું કહે ? “તમે અહીં આવ્યા”તા શા માટે ?” ફકત આટલું વિચારો - બધાં જવાબો મળી જશે.

॥ त्याग एव परं शिवम् ॥

सादा पांच द्रव्यना अेकासाणा

કे बेसणुँ करवुँ पडे तो

सवारे बे द्रव्य ने बपोरे पांच द्रव्य

ने ए य सादा ज द्रव्य

ने साधुताने खूब ज माझक आવे छे.

बीजा तप न थाय तो य

आटलुँ तो खास करवा जेवुँ छे.

बीजा तप पाण

आटलुँ साच्चीने करवा जेवा छे.

पवित्र भावोनी वृद्धि, देह-आरोग्य

विशिष्ट स्वाध्याय वगेरे आना प्रत्यक्ष लाभो छे.

खास वात तो ए छे के ऐनाथी समय बहु बये छे.

वहेरवानो... वहेंचवानो... वापरवानो... राग-द्रेष्णो

अने भवभ्रमाणनो...

उत्सर्जमार्ग उपवासनो छे.

अपवाद मार्ग निरवद्य आहारचर्यर्णनो छे.

अपवादना कारण क्षुधावेदना, वैयावच्य वगेरे छे.

रोज केम अपवाद ?

आनुं कारण आगमटीकामां ए जाणाव्युँ छे,

के कारणो रोजना छे. तत्कारणानां नित्यत्वात् ।

आ बघो पदार्थ समज्ञाए

तो एवुँ लाज्या विना न रहे

के जेनाथी आपवाहिक कारणो उल्टुँ न सधाता होय

अवी आहारचर्या तो निरवद्य नथी ज,

माटे तेनी अनुशा पाण नथी.

‘વિશાળ શારીરિક પરિસ્થિતિમાં પણ
ગુરુ મહારાજની રજાપૂર્વક જ, તેમાંથી કહેલા પ્રમાણમાં જ
વિગઈ લઈ શકાય’

એવો કલ્પસૂત્ર આગમનો ઉપદેશ છે.

ણો રસદ્વાએ ભુંજિજ્જા, જવણદ્વાએ મહામુણી
‘સ્વાદ માટે નહીં પણ સંયમયાત્રા માટે જ
ગોચરી વાપરે

તે સાચો સાધુ-ભાવ સાધુ’

એવું ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર કહે છે.

થોડું સત્ત્વ ફોરવો,

એક વાર મન મારીને પણ ત્યાગમાં આવી જાઓ.

હું તમને ખરેખર કહું છું.

મોટા તપો કરીને પણ

તમને કદાચ તમારા માટે જે સંતોષ નહીં થયો હોય,
એ સંતોષ આ ત્યાગમાર્ગ થશે.

ભીતરમાં સાધુતાની અનુભૂતિ થશે.

રાગ-દ્વેષ મંદ પડી જશે.

તપક્ષેત્રે મોટા પરાકરો આપણો કરતા હોઈએ છીએ.

તેની તુલનામાં આ તો ઘણું સરળ છે.

આપણો ઘણી વાર આવા નારા સાંભળતા હોઈએ છીએ.

‘ગુરુજી અમારા કેવા છે ?

ત્યાગી ને વૈરાગી છે.’

આત્મસાક્ષિકે આ નારો આપણાને ઉંઘે નહીં,

એવી અસ્થિતા ત્યાગમાર્ગ અર્પી શકે છે.

જ્ઞાનીઓનું પેલું વચ્ચેન યાદ આવે -

ત्यागो ગુणો ગુણશતादાધિકો મતો મે ।

‘મને સો ગુણો કરતાં પણ ત્યાગ-ગુણ વધુ માનનીય લાગે છે.’
એક વાર શરૂ તો કરો, ખરેખર, ખૂબ આનંદ આવશે.

॥ સમર્પણમ् ॥

- * સમર્પિત શિષ્ય પોતે સુખી રહે છે ને ગુરુને પણ સુખી કરે છે.
અસમર્પિત શિષ્ય પોતે દુઃખી રહે છે ને ગુરુને પણ દુઃખી કરે છે.
- * એક ત્રિપદી શિષ્યત્વને સાકાર કરે છે. અને ઘૂંઠવાથી સંયમજીવન સાર્થક અને સરળ થઈ જાય છે.
  - (૧) મારા ગુરુ મારા ભગવાન છે.
  - (૨) એ જે કહે છે તે મારા સારા માટે છે.
  - (૩) મારે મારી રીતે વિચારવાનું નથી.
- * ગુરુની પ્રેરણા અને ભીતરમાં બેઠેલા મોહુરાજાની પ્રેરણા આના દ્વાદ્ધની વચ્ચે જે શિષ્યત્વનું જતન કરશે એ બચશે. મોહુની તરફેણથી મોહ પુષ્ટ થશે, ગુરુની તરફેણથી ગુરુ પુષ્ટ થશે, મોહની ઉપેક્ષાથી મોહ ક્ષીણ થશે, ગુરુની ઉપેક્ષાથી ગુરુ ક્ષીણ થશે. ગુરુ પોતાના આત્માની અપેક્ષાએ પુષ્ટ હશે, તો ય શિષ્યોપકારની અપેક્ષાએ નાબૂદ થઈ ગયા હશે. કારણ કે ગુરુ મત્યેની ઉપેક્ષા આ ભવ અને પરભવમાં ગુરુતત્ત્વથી વંચિત કરાવ્યા વિના રહેતી નથી.
- * કોઈ ચયરબંધીની ય તાકાત ન હોય કે તમારા ગુરુ માટે એક પણ ઘસાતો શર્જદ તમારી પાસે બોલી શકે, ત્યારે તમે શિષ્ય સાચા.
- * ગુરુનું કામ ગુરુ માટે અર્જટ ન હોય, એવું બની શકે છે, શિષ્ય માટે તો એ અર્જટ જ હોય છે, એટલે કે બીજા બધા કામ મુકીને કરવા જેવું જ હોય છે, ને જો એવું ન હોય, તો એ શિષ્ય જ નથી.
- * ગુરુસેવા કરતા કરતા કર્તૃત્વબુદ્ધિ જેની દટ થાય, એ અધમ છે, ગુરુસેવા કરતા કરતા જેને ઝાણમુક્તિની સંવેદના થાય, એ મધ્યમ છે. ગુરુસેવા

કરતા કરતા જેને એવું થાય કે ગુરુ મહારાજ સેવાનો લાભ આપીને મારા પર કેવો ઉપકાર કરે છે ! એ ઉત્તમ છે. અધમાધમને તો ગુરુસેવા જ કરવી નથી હોતી.

- * ગુરુને પ્રતિકૂળ હોય એવો વિચાર સ્પર્શો એ ય સાચા શિષ્ય માટે અગ્રિસ્પર્શ સમાન હોય છે.
- * ગુરુવચનને ચુસ્તતાથી પકડતા શીખવું જોઈએ. ગુરુએ કહ્યું હોય કે અહીંં બેસ, એનાથી આપણે જરાક આધા-પાછા બેસી ગયા હોઈએ એનો ઘ્યાલ આવે ને આપણે દાઢી ગયા હોઈએ. આવો અનુભવ થાય, એનું નામ ચુસ્તતા.
- * ગુરુની વાત જ્યારે બરાબર ન લાગે, ત્યારે સમજવું કે આપણે બરાબર નથી.
- * ગુરુ સમજાશે, તો ગુરુનું બધું જ સમજાશે. ગુરુ ગમશે તો ગુરુનું બધું જ ગમશે. અચ્ચેમું તે મહાભાગ, ણ તે કિં ચિ ણ અચ્ચિમો । (ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર) - આ શબ્દો આ જ વાત કરે છે. મહાભાગ ! તમને અમે પૂજ્ઞાએ છીએ. તમારું જે છે, તે બધું જ અમે પૂજ્ઞાએ છીએ. તમારું એવું કશું નથી. જેને અમે પૂજ્ઞતા નથી.
- * સદગુરુના શિષ્ય બનવું એ મોક્ષમાર્ગ છે. મનગુરુના શિષ્ય બનવું એ સંસારમાર્ગ છે.
- * વિપાકસૂત્રનો ‘દુર્પદ્ધિયાંદે’ અને દશવૈકાલિકના ‘સુસંતોસે’ આ બંને બે છેડા છે. એકનું ખુશ થવું અત્યંત ફુર્ધટ છે. એક સહજ સંતુષ્ટ છે. એકનો અનંત સંસાર થાય છે. એકનો મોક્ષ થાય છે.

શિષ્યત્વના સંદર્ભમાં - ગુરુ આ કરે તો હું પ્રસન્ન - આ ભૂમિકામાં ઉપાધિનો પાર નથી. ગુરુ જે કરે એમાં હું પ્રસન્ન - આ ભૂમિકામાં ઉપાધિનો અવકાશ જ નથી.

- * ગુરુએ આપણો પાઠ ગોઠવી આપ્યો, તો ઉપકાર માનવાને બદલે - ગુરુ જાતે નથી ભાણાવતાં એવો ભાવ જાગે, જાતે ભાણાવે તો પેલો

ગ્રંથ નથી ભાગાવતાં - એવું થાય. તે ગ્રંથ ભાગાવે તો સ્પીડ ફાસ્ટ/ સ્લો છે એનો ઉચાટ થાય, સ્પીડ અનુકૂળ હોય તો વધુ લંબાણ/ ટૂંકાણ થાય છે, એ કમ્પલેઇન ઊભી રહે, લંબાણ/ટૂંકાણ ન હોય તો શૈલી નથી ફાવતી- આવી ફરિયાદ રહે. શૈલી બરાબર લાગે પણ પાઠનો સમય મને અનુકૂળ નથી, એવી ઉપાધિ રહે - આ બધું દુષ્પદ્ધિયાણંદે નું લક્ષણ છે. ગુરુ એવા શિષ્યની સર્વશક્તિથી આરાધના કરે, તો ય ગુરુને અપયશ મળે.

ગુરુ જે કરે એ સરસ - આ ઔચિત્ય, કૃતજ્ઞતા, આનંદ અને સમાધિનો માર્ગ છે.

- * આપણે શું કરવું એ ય આપણે નક્કી નથી કરવાનું, તો આપણા ગુરુએ શું કરવું એ નક્કી કરવાનો તો સવાલ જ કયાં આવે છે ? આપણે શું કરવું એ ગુરુ નક્કી કરે એ આપણી મોક્ષયાત્રાનું લક્ષણ છે. ગુરુએ શું કરવું એ આપણે નક્કી કરીએ એ આપણા ભવભ્રમણનું લક્ષણ છે.
- * ગુરુએ આમ કરવું જોઈએ - આ વિચારધારાનો સાર એ છે કે ગુરુ મારા શિષ્ય છે. ગુરુએ મારું બધું સાચવવું જોઈએ - આવી વિચારધારાનો સાર એ છે કે ગુરુ મારા સેવક છે. ગુરુએ પોતાની પ્રતિકૂળતામાં પણ મને બિલકુલ ઓછું ન આવવા દેવું જોઈએ - આ વિચારધારાનો સાર એ છે કે ગુરુ મારા ગુલામ છે. ગુરુએ મને બરાબર સાચવ્યો નહીં, ગુરુએ મને અન્યાય કર્યો, આ વિચારધારાનો સાર એ છે કે ગુરુ મારા દુશ્મન છે.
- * વિચિત્ર સ્વભાવનો સેવક એવા સ્વામીને એકલો કરી નાંબે છે. આપણા ગુરુના એક શિષ્ય વધે એમાં આપણે રાજ નહીં ? કોઈ મુમુક્ષુ તૈયાર થતો હોય, એનો અફસોસ થાય, એની ઈર્ઝ્યા થાય, એ પાછો પડી જાય, એવું કરવાનું મન થાય, એ ગુરુનો ભયાનક દ્રોહ છે.
- * પંડિત વાચસ્પતિ ભિશ પ્રહસ્નત શાંકર ભાષ્ય પર ટીકા લખી રહ્યા છે. વર્ષોના વર્ષો વીતી જાય છે. દાયકાઓ વીતી જાય છે. ભોજન

અને નિદ્રા સિવાય ચિંતન અને લોખન સતત ચાલુ છે. પાનાઓનો ઢગલો થતો જાય છે. ને એક ડિવસ ટીકા પૂરી થાય છે. વાયસ્પતિ મિશ્ર કલમ મૂકે છે. .. હાશ.. કરીને માથું ઊંચું કરે છે. ટીકાનું નામ શું રાખવું એનો વિચાર કરે છે.. ત્યાં તો કોઈ સ્વી આવે છે. દીવામાં તેલ પૂરે છે. વાયસ્પતિ મિશ્રને એ સ્વીને જોઈને આશર્ય થાય છે. “કોણ છે તું ?” આ પ્રશ્નના જવાબમાં તે કહે છે - “હું આપની પત્ની ભામતી. ૩૦ વર્ષ પહેલા આપણા લગ્ન થયા હતા.”

વાયસ્પતિ મિશ્ર આ સાંભળીને છક્કડ ખાઈ ગયા. વિચારે ચડ્યા. હા, વર્ષો પહેલા પિતાજીએ મને પરાણો અહીંથી ઉભો કર્યો હતો... “ચાલ, આજે તારા લગ્ન છે.” મને માંડવે લઈ ગયા હતા. મારું મન બ્રહ્મસૂત્રની પંક્તિઓમાં રમતું હતું. હું એ વિધિમાં હાજર છતાં ગેરહાજર હતો. આવીને સીધો અહીં લખવા બેસી ગયો. ને પછી ઠેક આજે... ઓહ.. આ સ્વીએ એનું યૌવન, એના અરમાનો, એનું સુખ, એની સંવેદનાઓ... એ બધું જ મારા લક્ષ્યની અંદર વિલીન કરી દીધું... કેવું બલિદાન... કેવું સમર્પણ.. વાયસ્પતિ મિશ્રની આંખોમાં રીતસરનું પૂર આવ્યું. એ ટીકાનું નામ એમણે ભામતી ટીકા રાખ્યું. પોતાના સમગ્ર સર્જનનો સમગ્ર યશ એમણે પોતાની પત્નીના એ બલિદાનને આપી દીધો.

બુદ્ધિનું બારમું કરવું એનું નામ દીક્ષા. વैદિક પરંપરામાં સંન્યાસની આ જ વ્યાખ્યા કરી છે. સર્વસંવિન્યાસઃ સંન્યાસઃ । બુદ્ધિ એ શિષ્યત્વનો અંધાપો છે. બુદ્ધિ એ શિષ્યત્વની બહેરાશ છે. બુદ્ધિ એ શિષ્યનું લૂલા-લંગાપણું છે. બુદ્ધિ એ શિષ્યત્વનો ટી. બી. છે. બુદ્ધિ એ શિષ્યત્વનો કેન્સર છે.

બુદ્ધિનો અર્થ છે સદ્ગુરુના ટાંકણાનો વિરોધ. જે જે ટાંકણાનો વિરોધ થશે, તે તે ટાંકણું શિષ્ય માટે નિષ્ફળ જશે. તેટલા તેટલા અંશો તે શિષ્ય આણઘડ રહેશે. હાથના વિરોધનો અર્થ છે શિલ્પીનો વિરોધ. શિલ્પીના વિરોધનો અર્થ છે શિલ્પશાખનો વિરોધ. શિલ્પશાખના

વિરોધનો અર્થ છે, ઘડતરનો વિરોધ. ઘડતરના વિરોધનો અર્થ છે પોતાનો વિરોધ. પોતાના વિરોધનો અર્થ છે નરી મૂર્ખમી.

શિષ્ય બનવાનો અર્થ છે ભામતી બનવું. સદ્ગુરુએ ઉચિત કરવું જોઈએ આ માન્યતાનું સ્થાન સદ્ગુરુ જે કરે એ ઉચિત - આ માન્યતા લે - ત્યારે ભામતી બની શકાય છે. ભામતીને કોઈ ધારણા નથી, કોઈ અભિપ્રાય નથી, કોઈ ઈરદ્ધા કે અપેક્ષા નથી, ભામતીના શબ્દકોષમાં ન્યાય કે અન્યાય જેવા શબ્દો જ નથી. ભામતી પાસે શબ્દકોષ, તર્કશાસ્ખ, નીતિશાસ્ખ કશું જ નથી. સમર્પણ એ જ ભામતીની સંપત્તિ છે. સમર્પણ એ જ એની ભાષા છે. સમર્પણ એ જ એની નીતિ છે. સમર્પણ એ જ એનો આત્મા છે. નીતિવાક્યામૃતમ્ભ્રમાં એક સૂત્ર છે -

પતિહૃદયાત્ સ્વહૃદયં વ્યભિચારયન્તી સર્વાંગપિ વેશ્યૈવ ।

જે સ્ત્રી પતિના આશયથી જુદો આશય કરે છે તે વેશ્યા જ છે.

સ્વતંત્ર વિચાર એ શિષ્યત્વનો વ્યભિચાર છે. જે શિષ્ય એમ કહે કે સમર્પણ રાખવામાં કોઈ જ વાંધો નથી, પણ ગુરુ તો સદ્ગુરુ હોવા જોઈએ ને ? એ શિષ્ય એ સ્ત્રી જેવો છે, જે કહે છે કે મારા પતિમાં અમુક દોષ છે, માટે હું પરપુરુષ પાસે જાઉં છું.

પતિએ મારી સામે ત્રીશ વર્ષથી જોયું સુદ્ધા નથી. એવી ફરિયાદ ભામતી પાસે નથી. મેં ત્રીસ વર્ષથી નિયમિત પતિના દીવામાં તેલ પૂર્યું છે. એનો અંતસ્તોષ ભામતી પાસે છે. શિષ્યત્વમાં ફરિયાદ હોતી જ નથી. શિષ્યત્વમાં ફક્ત અંતસ્તોષ હોય છે. શિષ્યમાંથી શિષ્યત્વ જતું રહે, એટલે ફરિયાદ બાકી રહે છે. ફરિયાદનો સાર 'શિષ્યત્વના અધિકારની માંગણી' હોય છે. આ માંગણી સ્વત: અનુચિત છે કારણ કે ફરિયાદનો વિચાર જ શિષ્યત્વને રદ્બાતલ કરી દે છે. શિષ્યત્વને ગુમાવ્યા પછી શિષ્યત્વનો અધિકાર માંગવાનો કોઈ અર્થ જ રહેતો નથી.

- * મુમુક્ષુ અને ગુરુભાઈઓની ઈર્ઝા ચારિત્ર મોહનીયના બંધનું કરાણ છે. બીજા બધાં શિથિલાચારોને ક્યાંય સારો કહેવડાવે એવો આ શિથિલાચાર

- છે. એક આત્મા અનાચારોને છોડીને આચારમાર્ગો આવતો હોય, એને જોઈને આનંદ ન થાય, અનુમોદના ન થાય, ઉપરથી એ આંખમાં ખૂંચે, મનમાં ખટકે, એ જતો રહે તો સારું - આવું થાય, આ શિષ્યત્વની, સાધુત્વની કે શ્રાવકત્વની ભૂમિકા તો નથી જ. સક્ષણની પણ ભૂમિકા નથી. આ ભૂમિકા અનાચારના ય બાપની ભૂમિકા છે. આ ભૂમિકાનું સીધું પરિણામ બોધિદુર્લભતા છે.
- * “ગુરુ મહારાજ ! આપે તો મને ઘણું આપ્યું છે. આપ મારી ચિંતા નહીં કરતા, આપ બીજા આત્માઓને પણ સંસારમાંથી કાઢો. આપ એમનું પણ યોગશેખ કરો. હું આપને બધી રીતે સહાય કરીશ. આપના કાર્યો હું મારા માથે લઈ લઈશ. હું બધાંને સાચવીશ. આપની શિષ્યસંપદા વધે એના જેવો આનંદનો વિષય મારા માટે બીજો કચો હોઈ શકે ?” શિષ્યની ભૂમિકા આ જ હોઈ શકે, બીજી કોઈ જ નહીં.
  - * ‘ગુરુએ મારું શું કર્યું ?’ આ પ્રશ્ન ભૂલીને મેં ગુરુનું શું કર્યું ? આ પ્રશ્ન યાદ રાખવા જેવો છે.
  - * ગુરુએ આપણી પાછળ આપેલો એક ક્ષાળનો પણ ભોગ એટલો મહાન લાગે કે એનો બદલો વાળવા માટે આપણી આખી જિંદગી આપી દઈએ, ને તો ય આપણને સંતોષ ન થાય, હજુ ઉપકારનો લેશ પણ બદલો વળ્યો નથી એમ લાગે તો આપણે સાચા શિષ્ય.
  - * સહજ મિલા વો દૂધ બરાબર, માંગ લિયા સો પાની ।
બિંય લિયા વો રકત બરાબર, એ હું કબીર વાની ॥
  - આ વાત શિષ્યત્વના અધિકારની બાબતમાં પણ લાગુ પે છે. અધિકાર માટે કે પોતાના માટે સમય આપવા માટે ગુરુ સાથે માથાકૂટ કરવી એ ગુરુનું લોહી પીવા બરાબર છે.
  - * ગુરુ આપણને રઝળતાં રાખીને ય અન્ય પ્રવૃત્તિ કરતા હોય, તોય ગુરુ પ્રત્યે અસદ્ભાવ કરવો ઉચ્ચિત નથી; તો પછી ગુરુએ આપણી

ભાગવા વગેરે બધી વ્યવસ્થા કરી હોય, આપણું ધ્યાન રાખ્યું હોય, આપણને અવસરોચિત હિતશિક્ષા આપી હોય- આટલું કરીને ગુરુ પોતાને ઉચ્ચિત લાગે તે સ્વાધ્યાયાદિ પ્રવૃત્તિ કરે, એના માટે મનમાં અસદ્ભાવ લાવવો એ કેટલી નીચ વૃત્તિ ! એમાં પ્રશ્ન ઉઠાવવો એ એનાથી ય ખરાબ વસ્તુ.. એમાં વાંધા-વચકા કાઢવા-એ એનાથી ય જાય એવી વાત.. અને સ્વમતિથી આ બધું ખોટું જ છે એમ માનવું; એ ગોશાળાવૃત્તિ સિવાય બીજું કશું જ નથી.

સુશિષ્ય ગુરુની પ્રવૃત્તિમાં સહાયક થાય છે. કુશિષ્ય ગુરુની પ્રવૃત્તિનો વિરોધી થાય છે. હું ગુરુને કઈ રીતે અનુકૂળ થઈ શકું, સહાયક થઈ શકું, કામ લાગી શકું - આ સુશિષ્યની વિચારધારા હોય છે. ગુરુની પ્રવૃત્તિમાં ખાણ-ખોટ કરવી, વાંધા-વચકા ઉઠાવવા, સહયોગની બદલે સંઘર્ષ કરવો, અને ગુરુના ન્યાયાધીશ બનવું - આ કુશિષ્યની વિચારધારા હોય છે.

- * સુશિષ્ય એ છે જેને ગુરુની ઉપાસના કરવી છે. કુશિષ્ય ઉપાસના છોડીને આખી જિંદગી ગુરુના ઉપયોગને મુદે ઝગડતો રહે છે. આખી દુનિયાના પાગલોને ભેગા કરો, એ બધાંના કુલ પાગલપણા કરતા કુશિષ્યનું આ પાગલપણું વધી જાય તેમ છે.
- * સુશિષ્યને ‘ગુરુએ કહેવું પડ્યું’ આ મુદે ખટકો રવા કરે છે. કુશિષ્ય ગુરુને વારંવાર સારણાદિ કરવાની ફરજ પાડે છે. મોઢામાં આંગળી નાખીને પરાણો બોલાવડાવે છે. ને પછી ય એને એક જ ખટકો હોય છે, કે ‘ગુરુને મારી પડી નથી.’
- * ગુરુના ગમાની યાત્રા એ જ સુશિષ્યત્વ, ગુરુના આણગમાની યાત્રા એ જ કુશિષ્યત્વ, કુશિષ્ય થઈને પ્રિય થવાની ઈચ્છા કરવી એ ય મોટી મૂર્ખામી છે.
- * ચાર પ્રકારના શિષ્યો હોય છે. (૧) કોરી નોટ જેવા - જેમાં તમારે જ્યાં-જે લખવું હોય, તે લખી શકાય. (૨) થોડી ભરેલી નોટ જેવા - એ તમને કયાંક-કંઈક લખવા દે, તમારી ઈચ્છા મુજબ તમે ન

- લખી શકો. (૩) પૂરી ભરેલી નોટ જેવા - જેમાં કશું લખવાનો કોઈ અવકાશ જ ન હોય. એણે પોતે જ પોતાનું બધું નક્કી કરી દીધું હોય. (૪) પેન જેવા - અનામાં તો કાંઈ હોય નહીં, પણ ગુરુમાં મન ફાવે એમ લખવું - એ જ એનું લક્ષ્ય હોય. એનું શિષ્યત્વ નાખૂં થઈ ચૂક્યું હોય, ગુરુના ગુરુ બનવું એ જ એનો પ્રયાસ હોય.
- * ભક્તિ માટે પણ જુદ ન કરવી. ભક્તિને સમજવી ખૂબ અઘરી છે. પણ ગુરુ સાથે આભેદભાવ અનુભવાય તો ભક્તિને સમજવી બહુ સહેલી છે. ભક્તિનો સીધો અર્થ છે ચિત્તાનુવર્તન. જ્યારે આપણે આપણી જુદથી ભક્તિ કરીએ ત્યારે આપણે ગુરુના બદલે આપણા જ ચિત્તનું અનુવર્તન કરતા હોઈએ છીએ. I mean, ત્યારે આપણે આપણી જ ભક્તિ કરતા હોઈએ છીએ.
  - * આપણી ભૂલ હોવા છતાં આપણા ગુરુ મહારાજ ગમ ખાઈ જાય એ આપણી અપાત્રતાનું પ્રમાણપત્ર હોય છે. એ આપણું ખરા અર્થમાં અપમાન છે. ગુરુ આપણને ગમે તેટલાની વચ્ચે બેધડક કહે એ આપણું ખરા અર્થમાં સમ્માન છે.
  - * ગૃહસ્થ પાસે કોઈ દાન લેવા આવે, તો એણે સમજવું જોઈએ કે હજુ એની થોડી કેદિટ બચી છે. શિષ્યને ગુરુ કંઈક કહે તો એણે સમજવું જોઈએ કે હજુ એની કંઈક પાત્રતા બચી છે.
  - * દાન આપવાની ના પાડવાનો અર્થ એ છે કે તમને ગેરસમજ થઈ ગઈ છે, કે મારી થોડી પણ કેદિટ છે. દલીલ કરવાનો કે ના પાડવાનો અર્થ એ છે કે આપને ગેરસમજ થઈ ગઈ છે કે મારી કંઈક પણ પાત્રતા છે.
  - * ગુરુના માત્ર પ્રેમ-વાત્સલ્યથી ટેવાવું - એમાં જોખમ છે. પછી ગુરુ જરૂર પડે જરાક ટકોર કરે ને ભારે પડી જાય. જે ઉબડ ખાબડમાં સૂઈ શકે છે, એને કદી ઉજાગરો થઈ શકતો નથી. ફૂલની શથ્યા ફાવી જાય, જરૂરિયાત બની જાય એ અનેક ઉજાગરાઓનું મૂળ છે. ગુરુ કોમળ હોય, એકાંત પ્રેમાળ હોય, એમાં પહેલા ગુરુ દુઃખી

થાય છે, પછી શિષ્ય ફુઃખી થાય છે. ગુરુની કોમળતાથી જ ટેવાચેલ શિષ્ય ગુરુની ગેરહાજરીમાં કયાંય સેટ ન થઈ શકે અને ફુઃખી ફુઃખી થઈ જાય છે.

- * ઉપવાસના પારણે શિષ્ય ગોચરી લાવ્યા. ગુરુ પ્રેમથી ગોચરી જુએ, બે શાબ્દ મૃશંસાના કહીને પારણું કરાવે ને શિષ્યને જેટલો સદ્ભાવ થાય એના કરતા પણ વધારે સદ્ભાવ ત્યારે થાય, જ્યારે ગુરુ ઉપવાસના પારણે ગોચરી પરઠવવાનું કહી હે, ત્યારે એ શિષ્ય સાચા.
- * ‘મારા ગુરુ સારા છે’ આનો બેઝ શું ? એ મારું શરીર ને મન સાચવે છે એ ? કે અપ્રમત્તપણે મારા સારણાદિ કરે છે એ ?
- * સમર્પણથી જ તંત્ર ચાલી શકે છે. નહીં તો સંવર્ધ થાય ને તંત્ર ખોરવાઈ જાય, યા શિષ્ય ગુરુને સમર્પિત થાય તો તંત્ર ચાલે, યા ગુરુ શિષ્યને સમર્પિત થાય તો તંત્ર ચાલે. પહેલા વિકલ્પમાં ગુરુ-શિષ્ય બંનેનું ગૌરવ છે. બીજા વિકલ્પમાં ગુરુ-શિષ્ય બંનેની નામોશી છે.
- * આખો દિવસ ધર્મકથા કરે, તે ગીતાર્થ હોય, કદાચ ચૌદ્ધરૂર્વધર હોય, તો ય તેમને કાથિક કહ્યા છે. એક પ્રકારના શિથિલાચારી. કેવળજ્ઞાન ન થાય ત્યાં સુધી આપણે બધાં નૂતન દીક્ષિત જેવા છીએ, જેમને સતત સ્વાધ્યાયના ચાર્જિંગ અને સમર્પણની આવશ્યકતા છે.
- * ગૃહસ્થો સાથે વધુ સમય ગાળવો એ પોતાની ગાથા ચોરાવવા બરાબર છે. બેમાંથી એક જ સચ્ચવાશો - લોક કે શ્લોક.
- * સોફ્ટ શિષ્યમાં ઘાટ ઘડી શકાય છે. હાઈ શિષ્યમાં નહીં. સોફ્ટનેસ-નો પર્યાય જેટલો વધે એટલું વધું ઘડતર થાય છે. સોફ્ટનેસનો કાળધર્મ એ ઘડતરનો કાળધર્મ છે. મોટાભાગના પથ્થરો ઘડાતાં ઘડાતાં થાકી જાય છે અને સ્વમતિથી પૂર્ણતા કલ્પી લે છે. સો-એ એક કદાચ એવા હોય છે, જે આજીવન સોફ્ટનેસ ટકાવી શકે છે. બાકીના આગાધ શિલા તરીકિના પર્યાયમાં શિલ્પી બનવાના પ્રયાસ કર્યા કરે છે. એ શિલ્પીત્વ કરુણાત્મક નહીં, પણ અહંકારાત્મક હોય છે.

❀ સ્વરચ્છંદતા ❀

સ્વરચ્છંદતા

એ સંયમ જીવનનો સર્વોત્કૃષ્ટ શિથિલાચાર છે.
કપડાં આપણા મેલા છે, શરીર તપથી કૃશ છે
જ્ઞાનના આપણે ભંડાર છીએ
આચારમાં આપણે ચુસ્ત છીએ,

ફક્ત

આપણે મનમાની છોડી શકતા નથી.

તો આપણે શિથિલાચારી છીએ.

બીજું બધું કદાચ ઓછું-વતું છે,
પણ સમર્પણમાં આપણે પૂરાં છીએ
તો આપણે આચારચુસ્ત છીએ.

પંચાશકમાં

પૂ.હરિભદ્રસૂરિ મહારાજા તો
આનાથી પણ આગળની વાત કરે છે
અતહકારો ઉ મિચ્છતં
ગુર્વાજ્ઞાનો તહુતિપૂર્વક સ્વીકાર ન કરવો,
મનમાની કરવી, એ મિથ્યાત્વ જ છે.

૪ મારું ડોણા ?

ચાર વર્ષનો બાળક મા-બાપથી વિભૂતો પડી જાય એ કેવી ઘટના છે ?
કેટલી અસહાયતા, લાચારી, ગભરાટ ને આશંકાઓથી એ ઘેરાઈ જાય !

એક મહિનાના પર્યાયવાળા સાધુને ગુરુ કોઈ કારાગસર ગુસ્સે થઈને
કહી હે, ‘જ નીકળી જ અહીંથી, તારે અહીં નથી રહેવાનું’, ને એ મહાત્મા
જેટલા વિદ્વાળ થાય, મારે હવે ક્યાં જવાનું ? મને કોણ સાચવશો ?
મને કોણ રાખશો ? હવે મારું શું થશો ? - આટલી જ વિદ્વાળતા,
ભય, ગભરાટ પચ્ચીશ વર્ષનો પર્યાય થવા છતાં, શિષ્યો ને ભક્તો થવા
છ્યાં, જબરદસ્ત પ્રવચનશક્તિ હોવા છતાં ગુરુથી વિભૂતા થવામાં અનુભવાય,
તો આપણે ગુરુને કંઈક સમજ્યા છીએ, આત્મા અને આત્મહિતને કાંઈ
સમજ્યા છીએ.

શિષ્યો પડિલેહણ કરી જાય ને આપણને થાય કે આપણનું કોઈ છે,
આ બધાં આપણા છે, ત્યારે આપણે છેતરાચા હોઈએ છીએ, ભક્તો વખાણ
કરે ને ભક્તિ કરે ને આપણને થાય કે આ બધાંના કારણો આપણે સ્ટેબલ
છીએ તો આપણે છેતરાચા હોઈએ છીએ. પ્રવચનસભા ભરાતી હોય, ને
એના કારણો આપણને લાગે કે હવે આપણે સ્વયં સમર્થ છીએ, તો આપણે
છેતરાઈ ગયા છીએ. આ બધું જ આત્મહિત માટે અધુરું લાગે, અમુક
અપેક્ષાએ ફોગટ લાગે, ત્યારે આપણે ગુરુને બરાબર સમજ્યા હોઈએ છીએ.
ત્યારે આપણે આત્મહિતને બરાબર સમજ્યા હોઈએ છીએ.

વિરાધિતિ: સંયમસર્વયોગૈ:, પતિષ્યતસ્તે ભવદુઃખરાશૌ ।

શિષ્યાશ્ર શાસ્ત્રોપથિપુસ્તકાદ્યા, ભક્તાશ્ર લોકા: શરણાય નાલમ् ॥

અધ્યાત્મકલ્પદ્રમ કહે છે, સંયમના સર્વ યોગની વિરાધનાથી ભવદુઃખમાં
તું પડતો હોઈશ, ત્યારે શિષ્ય, શાસ્ત્રો, ઉપધિ, પુસ્તક, ભક્તો, કોઈ જ
શરણ આપવા માટે સમર્થ નહીં થાય.

સંયમયોગોનો આધાર ગુરુ જ છે. ન શિષ્યો. ન ભક્તો, ન પ્રવચનસભા.

✿ બહુ ૪ સહેલું છે મોક્ષગમન િ✿

ગુરુ આપણને ધારી વાર મહ્યા છે, છતાં આપણો મોક્ષ નથી થયો, કારણ કે આપણે ‘ગુરુ’ ને ‘ગુરુ’ માન્યા જ નથી. જેના વચનના પાલનમાં કોઈ જ ઓપ્શન નથી, એનું નામ ગુરુ. જેમનો ઈરછાકાર પ્રયોગ પણ આજ્ઞારૂપે જ અનુવાદ પામીને સંભળાય એમનું નામ ગુરુ. જે આપણને બેધડક ખખડાવી શકે, વગર ભૂલે ફટકારી શકે, વાંક-ગુના વગર આપણને લોહીલુહાણ કરી શકે, ને છતાં ગુરુ જે કરે એ બરાબર - એ જ આપણી ટઠ માન્યતા હોય, તો આપણે એમને હકીકતમાં ગુરુ માન્યા છે.

ગુરુ કહે હમણા અત્યારે રાતે જ દીક્ષા લઈ લેવાની છે, તો ય તહૃતિ, ગુરુ કહે તારે દીક્ષા નથી લેવાની, આખી જિંદગી અમદાવાદના બધા દેરાસર-ઉપાશ્રયમાં ઝડુ-પોતા કરવાના છે, તો ય તહૃતિ. આ તહૃતિ એ દીક્ષા છે.

મજબૂરી કા નામ મહાત્મા ગાંધી કરીને અનંત ભવોમાં કેટકેટલાની વેઠ કરી છે. જે તે શેઠ વગેરેના વેંતરા સમર્પિતપણે કર્યા છે, એમના ઢંગ-ધડા વગરના આદેશો ય હાથ જોડીને સ્વીકાર્યા છે, ને તો ય આપણા આત્માનું કોઈ કટ્યાણ થયું નથી, તો પછી આ એક ભવ ‘ગુરુ’ને ધરી દેવામાં વાંધો શું છે ? બસ એક ભવ સર્મણ અને મોક્ષ આપણા હૃથમાં. એમાં આપણે અવળચંડાઈ કરશું ? હોંશિયારી કરશું ? જો હા, તો આપણા જેવા મૂર્ખ બીજા કોઈ જ નહીં હોય.

મોક્ષે જવા માટે ફક્ત એક જ જરૂર છે. સીધા થવાની. સુધર્માસ્વામી ભગવાને આચારંગજીમાં આ જ વાત કરી છે - ઉજુંથે વિયાહિએ ।

બહુ જ સહેલું છે મોક્ષગમન. છતાં આજ સુધી આપણે આટલું કરી શક્યા નથી, માટે સંસારમાં ભટકતા રહ્યા છે.

✿ શિષ્યત્વ ✿

- ❖ જે ગુરુનો ન થયો એ શિષ્યનો શી રીતે થશે ? ગુરુદ્રોહ કરનાર શિષ્યને શી રીતે ન્યાય આપી શકશે ? જે ગુરુને વફાદાર નથી, એ ગુરુ થવાને લાયક જ નથી.
- ❖ જે દિવસે આપણી ભૂલ હોવા છતાં ગુરુ આપણને ટોકે નહીં, તે દિવસે આપણે ગળગળા થઈને ગુરુ પાસે જઈને રડી પડવું જોઈએ. તે દિવસે આપણું સંયમ ખતમ થઈ ગયું, એમ સમજી લેવું જોઈએ. ગુરુને હાથ જોડીને આજીજી કરવી જોઈએ કે પ્લીઝ આવું ન કરશો. મારી જ ખામીથી આપ મૌન રહ્યા હુશો, મને માફ કરો, પ્લીઝ આપ મને કહેતા રહેજો.
- ❖ સંયમનું હાઈ શિષ્યત્વ છે. સમગ્ર મોક્ષમાર્ગનું હાઈ શિષ્યત્વ છે. સર્વપ્રગતનથી એને સાચવી લેવાનો પ્રયાસ કરજો.
- ❖ ઉચ્ચાસાણે સમાસાણે... આનું હાઈ એ છે કે વીલથી જેમ ઉચ્ચ આસને કે સમ આસને ન બેસાય તેમ મન-વચન-કાયાથી એમનાથી ચિદિયાતાપણું કે સમાનપણું ન સેવાય. એમનાથી સારો અભિપ્રાય આપીને એમનાથી ચિદિયાતા સાબિત થવાનો પ્રયાસ, હું ય એમના જેવો સમજદાર છું, એવું પુરવાર કરવાનો પ્રયાસ એ ભાવથી વીલથી ઉચ્ચ આસને બેસવા બરાબર જ છે.

✿ પર્યાય ✿

પર્યાય વધતો જાય એમ ગુરુ આપણને કહેતા બંધ થાય, તો હકીકતમાં આપણો પર્યાય ઘટ્યો હોય છે. જેને ગુરુ વધુ કહી શકે છે, એનો તાત્ત્વિક પર્યાય વધુ છે. જેને ગુરુ ઓછું કહી શકે છે, એનો તાત્ત્વિક પર્યાય ઓછો છે. જેને ગુરુ કશું નથી કહી શકતા, એનો તાત્ત્વિક પર્યાય શૂન્ય છે.

વિજાતીયથી તરો, એના દરેક પર્યાયથી તરો. નામ, આકૃતિ... દરેક પર્યાયથી સે રૂકેસુ વા રૂકસહગાએસુ વા ॥ આમાં જે બહુદુર બને છે, તે હારી જાય છે. જે બીકણ બને છે, તે જીતી જાય છે.

જહા કુક્કડપોઅસ્સ ણિચ્ચં કુલલાઓ ભયં ।

એવં ખુ બંભયારિસ્સ ઇત્થીવિગગહાઓ ભયં ॥

જેમ કુકડાના બચ્ચાને બિલાડીથી હુમેશા ભય છે, બરાબર એ જ રીતે બ્રહ્મચારીને સ્ત્રી-શરીરથી હુમેશા ભય છે. - દશવૈકાલિકસૂત્ર.

મૃતશરીરાદપિ - આમાં સ્ત્રી-શરીર એમ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે સ્ત્રીનાં મહદાંથી પણ બ્રહ્મચારીને જોખમ છે. - દશવૈકાલિકસૂત્રવૃત્તિ.

❀ The Only Way ❀

ગુરુ સાથે વિહાર કરતા વચ્ચે ૧૦૦ ડગલા અંદર જિનાલય આવ્યું. ગુરુને જવાની અનુકૂળતા નથી. ત્યારે ગુરુ રજા આપે તો દર્શન કરવા જવું ? કે ન આપે તો ય જવું ? આ બંને પ્રશ્ન જ ખોટા છે. ગુરુ વિના - પોતાની રીતે જવાની રજા માંગવી એ જ સમર્પણની ખામી છે. એ રીતે જવાનો વિચાર આવવો એ પણ સમર્પણની ખામી છે. બસ, ઊંઘું ઘાલીને ગુરુની પાઇળ ચાલતા રહો, બુદ્ધિ, તર્ક, ઈચ્છા, પ્રસંદ બધું જ પરછવી દો. મોક્ષે પહોંચવાનો આની સિવાય બીજો કોઈ જ ઉપાય નથી. અધ્યાત્મસારમાં મહોપાદ્યાયશ્રી યશોવિજયજી મહારાજએ આ જ વાત કરી છે - સ્થેયં વૃદ્ધાનુવૃત્ત્યા ચ ।

✽ પિયર = શૂળી, સાસરું = પાલખી ✽

પિયર સાથેનો વધુ સંબંધ, અંગત બાબતોમાં પિયરવાળાને અંતર્ભાવ, પિયર સાથેની વધુ આત્મીયતા... આ બધું વહુને સાસરમાં સેટ થવા દેતું નથી. સાસરાવાળા પ્રત્યેની અગ્રોતિ અને ફરિયાદને વધારાવનું નિમિત્ત બને છે. રહેવાનું સાસરે ને ચાહું પિયરને. સાસરાની નિંદા કરવી, અંતરથી અળગા રહેવું - આ વૃત્તિ વહુને સરવાળે દુઃખી કરે છે. પિયરવાળા વધુમાં વધુ શું કરી શકશે ? એને પાછી લઈ જશો ? એ તો એની હત્યાનું જ બીજું નામ છે.

પિયર સાથેનો સંબંધ ખૂબ જ ઓછો રહે એમાં જ વહુનું હિત છે. માટે જ આપણે ત્યાં ગામમાં પિયર ને ગામમાં સારું - આ અનુચિત ગણ્યાતું. દૂર દૂરના ક્ષેત્રમાં કન્યા અપાતી. જેથી આવી સમસ્યાઓ ઊભી થવાની સંભાવના જ ન રહે. (આજે ફોન/પર્સનલ ફોનની સગવડે દાટ વાળ્યો છે.)

સ્વજનો એ એક અપેક્ષાએ સંયમીનું પિયર છે અને ગુરુકુલ એ સાસરું છે. ઉપર જે વાત વહુની બાબતમાં કહી છે, એ સંયમીની બાબતમાં પાણ લાગુ પડે છે. ગુરુ અને ગુરુભાઈઓ સાથેના સંબંધ કરતા સ્વજનો સાથેનો સંબંધ વધુ ગાઢ હોય, એ સંયમજીવનનું બહુ મોટું જોખમ છે. પિયર તરફનો વધુ ઠોળાવ એ છૂટાછેડા કે ભાવ-છૂટાછેડાની ભૂમિકા છે. સ્વજનો તરફનો વધુ ઠોળાવ એ પતન કે ભાવ-પતનની ભૂમિકા છે. સ્વજનો સાથેનો ગાઢ સંબંધ એ સાધુતાના બજેટની બહારની વસ્તુ છે. એ સાધુતામાં પોસાય એવો જ નથી. નૈશ્વરિક દસ્તિએ તો જ્યાં ‘મારા સ્વજન’ આ ભાવ આવે, ત્યાં જ દીક્ષા છૂટી ગઈ હોય છે. યાદ આવે આવશ્યકનિર્યુક્તિ -

તો સમણો જડ સુમણો ભાવેણ ય જડ ણ પાવમણો ।

સયણે ય જણે ય સમો સમો ય માણાવમાણેસુ ॥

- (૧) તો છે એ શ્રમણ જો - (૧) એનું મન છે પવિત્ર અને પાપરહિત.
- (૨) સ્વજન અને જનમાં સમવૃત્તિ.
- (૩) માન અને અપમાનમાં સમતાસભર.

ગુરુ એ જ માતા-પિતા, વડીલ ભગવંતો એ જ કાકા, દાદા, મામા, માસા, ગુરુભાઈઓ એ જ ભાઈઓ, મિત્રો, સગાઓ.. આ જ સાધુતામાં પોસાય એવું છે. બીજું બધું મોધું પડી જાય એવું છે.

ઈછ વિષયો અને સ્વજનોને મેળવી શકાય છે, પણ સંયમના ભોગે. આ બધાનું શુદ્ધ મૂલ્ય સંયમ હોય છે. આપણે આપણને પૂછવું જોઈએ કે શું આ બધું સંયમથી પણ વધુ મૂલ્યવાન છે ? શું આ સોઢો કરી શકાય એવો છે ?

સહજ મળેલા સ્વજનના સંગનો રસ પણ એમને આગ્રહ કરીને બોલાવવા સુધી કે સ્વયં તેમની પાસે જવા સુધી તાણી જાય છે ને એ માટે ગુરુત્યાગ ને મોટા વિહારો સુદ્ધા કરાવે છે.

કલ્પ્ય દ્રવ્યની પણ આસક્તિ જીવને ત્યાં સુધી લઈ જાય છે, જ્યાં જ્યાં અકલ્પ્ય દ્રવ્યનો ય સહર્ષ સ્વીકાર હોય છે, તેની શોધ હોય છે, ને તે માટે બધું જ કરી છૂટવાની તૈયારી હોય છે. યાદ આવે જ્ઞાનીઓનું વચન -

સજીવં પિ ભિન્નદાઢો ણ મુયડ ણિદ્ધંધસો પચ્છા ।

પછી તો એ એટલો નિષ્ફર બની જોય કે સજીવ આહારને ય ન છોડે. બચવું છે ? તો એક નિયમ અપનાવો, જેમાં થાય રાગ, એનો કરવો ત્યાગ. એ સહજ, નિદોર્ષ અને કલ્પ્ય હોય તો પણ.

✽ મોક્ષ માટે જરૂરી Min. Memory ✽

જેણો તમને ચાણ આપ્યું, જેણો તમને બળ આપ્યું,
જેણો તમને આંખ આપી, જેણો તમને પાંખ આપી,
જેણો તમને ઉલ્લાસ આપ્યો, જેણો તમને ઉકુયન આપ્યું એ ગુરુને,
ઓ શિષ્યો ! તમારું આકાશ તમને મળે, ત્યારે ભૂલી ન જતાં.

✿ બચાવ = ન બચાવની કળા િ✿

આપણું દીક્ષા પહેલાની અને દીક્ષા પછીની ભૂલો કેટલી ? એમાંથી ગુરુએ જાણો હોય એવી ભૂલો કેટલી ? એમાંથી ગુરુએ આપણને બતાવી હોય એવી ભૂલો કેટલી ? એમાંથી જેટલીનો આપણે બચાવ ન કર્યો હોય એવી ભૂલો કેટલી ?

બચાવનો અર્થ છે -

- (૧) મને કાંઈ કહેવું જ નહીં.
- (૨) મેં કદી કોઈ ભૂલો કરી જ નથી.
- (૩) મારાથી કોઈ ભૂલ થતી જ નથી.
- (૪) મારામાં કોઈ દોષ જ નથી.
- (૫) હું ભગવાન છું.

ઘણી ચોરીઓ કરનારે એકાદ નાની/મોટી ચોરી પોતે ન કરી હોય, તો ય બચાવ ન કરવો જોઈએ, કારણ કે બચાવનો અર્થ એ છે કે ‘હું ચોર છું જ નહીં, હું ચોરી કરતો જ નથી, મેં કદી ચોરી કરી જ નથી.’

‘હમણા તો ચોરી નથી કરી ને ?’ આ વાતમાં સત્ય છે, પણ સત્ય કરતા ધૃષ્ટા વધારે છે.

ખરો મોક્ષયાત્રી એ છે જેને પોતાની જાત સતત દોષિત અને ગુનેગાર લાગે છે, પોતે ન કરી હોય એવી ભૂલની પણ એ ખરા ભાવથી કબૂલાત કરી શકે છે.

પોતાને શુદ્ધ અને સાચા જ માનવું એ હકીકતમાં પોતાની અશુદ્ધિનો પુરાવો હોય છે.

ખરસોમાં કોઈ જ રસ ન રહે,
ત્યારે સંયમના રસાસ્વાદની ખરી શરૂઆત થાય છે.

❀ સમભાવો સમાઇયં ❀

સમભાવ એ સામાયિક છે. દીક્ષાનો અર્થ છે સમભાવ. સમભાવની સિદ્ધિ એ જ દીક્ષાની સિદ્ધિ છે. આવશ્યકનિર્યુક્તિમાં પૂ.ભદ્રબાહુસ્વામી મહારાજા કહે છે -

તો સમણો જડ સુમળો, ભાવેણ ય જડ ણ પાવમળો ।

સયણે ય જણે ય સમો, સમો ય માણાવમાણેસુ ॥

તો શ્રમણ જો સુ-મન, ભાવથી નહીં જો પાપ-મન.

સ્વજન ને જનમાં ય સમ, માન ને અપમાનમાં ય સમ.

દીક્ષા બાદ ઘણા સમયે શાલિભદ્ર મુનિ રાજગૃહીમાં પદ્ધાર્યા છે. ગોચરી માટે જવાની પ્રભુ પાસે રજા માંગે છે. ‘આજે તમારી માતાના હાથે પારણું થશે’ આવું પ્રભુનું વચ્ચે સાંભળીને પોતાના સંસારી ઘરે આવે છે. એમને જ મળવા આવવાની તૈયારીમાં સ્વજનો ખૂબ જ વ્યસ્ત છે. નથી એમના તપશોષિત દેહને કોઈ ઓળખી શકતા, નથી કોઈ આવકાર આપતા. બે ભિનિટ ઊભા રહીને શાલિભદ્ર મુનિ એ સાત માળની હવેલીના કંપાઉંડમાં પાછા મેઈન ગેટ તરફ આવી રહ્યા છે. ભીતરી આંખે આ દશ્ય જોઈએ, સહજ ભાવે ગયા હતા, તે જ સહજ ભાવે પાછા ફરી રહ્યા છે. ફોટા પાડ્યા હોય તો બે ય ફોટા સરખા આવે. સયણે ય જણે ય સમો ।

સ્વજન જ્યાં જન થઈ જાય એનું નામ દીક્ષા. સ્વ જ્યાં ભૂંસાઈ જાય એનું નામ દીક્ષા, સમભાવ જ્યાં રચાઈ જાય એનું નામ દીક્ષા.

દીક્ષાનું સ્વપ્ન એ સમભાવનું સ્વપ્ન છે. દીક્ષા જોઈએ છે, પણ સમભાવનો મનોરથ નથી, આ પરિણાતિ આ દશાનું ધ્યેય નથી, ત્યાં દીક્ષાના નામે કંઈક બીજું જ જોઈતું હોય છે. જેનું સ્પષ્ટીકરણ પોતાને પણ કદાચ હોતું નથી.

થલતેજમાં એક યુવાન મને પાઈશાળાની વાત કરતો હતો. “બાળકને ગિફ્ટનું બહુ આકર્ષણ છે, એ એના માટે રે છે, કકળે છે, બૂમાબૂમ કરે છે, એને મેળવવી એ કદાચ એના માટે જીવન-મરાણનો પ્રશ્ન બની જાય છે.

એ ગિફ્ટ બહુ મોંઘી હોય એવું જરૂરી નથી. એ પાણી પીવાની પ્લાસ્ટિકની સ્ટ્રો પણ હોઈ શકે છે, એ મળી જાય એટલે જાણે એને દુનિયાનું રાજ મળી ગયું હોય, એટલો ખુશખુશાલ થઈ જાય છે. પણ બીજા દિવસે એ સ્ટ્રોને એ ભૂલી ગયો હોય છે. એ કયાં છે એની ય એને ખબર હોતી નથી.”

ઓપેરામાં એક યુવાને મને કહેલું, “મેં મારા દીકરાને એને આપેલી જુની ગિફ્ટ્સ ફરી ફરી નવી તરીકે આપી છે, ને એણે ખુશી મનાવી છે.”

સ્ટ્રો માટે રડતા કકળતા બાળકને સ્ટ્રોની પૂર્તિ જોઈતી હતી ? કે ઈચ્છાની પૂર્તિ જોઈતી હતી ? જો સવાલ સ્ટ્રોનો જ હોત, તો એ કાયમ સ્ટ્રોને વળગી રહેત, પણ હુકીકત એવી ન હતી. એને ફક્ત એની ઈચ્છા પૂરી કરવી હતી. એના માટે મહૃત્ત્વની એની ઈચ્છા જ હતી, સ્ટ્રો નહીં.

સ્વજન મોહુથી દીક્ષા લેવી, એ જેમ મોહુગર્ભિત વૈરાય હોય છે, એમ સમજણશૂન્ય માત્ર ઈચ્છાથી દીક્ષા લેવી એ પણ મોહુગર્ભિત વૈરાય હોય છે. એ મોહુગર્ભિત વૈરાય આગળ જઈને જ્ઞાનગર્ભિતમાં પરિવર્તિત થવો જોઈએ, જો એમ ન થાય તો ઈચ્છાપૂર્તિ થતા જેમ સ્ટ્રો-નો કોઈ અર્થ ન રહ્યો, એમ ઈચ્છાપૂર્તિ થતા દીક્ષાનો પણ કોઈ અર્થ નહીં રહે. એક કવિએ કહ્યું છે -

તમે ન'તા ને તમારી યાદોથી આ ઓરડો ભર્યો હતો,
તમે આવ્યા ને ઓરડો ખાલી થઈ ગયો.

એક કવિના પત્ની સિરિયસ હતા. બચવાની શક્યતા ઓછી હતી. એમણે પત્નીથી વિખૂટા થવાની દશામાં ઘૂંઠવા દર્દીલી વિરહ કવિતાઓ બનાવી રાખી હતી. બાકીની જિંદગી અને કવિતાઓ સાથે જ વીતાવવાની હતી. યોગાન્યોગ પત્ની સાજી થઈને પાછી આવી. કવિ દુઃખી થઈ ગયા. પત્નીના મૃત્યુ બાદ આંસુમય કવિતાઓ સાથે જીવવાની તેમને ઈચ્છા થઈ હતી. એ ઈચ્છાક્ષતિનું આ દુઃખ હતું.

મન મહાવિચિત્ર છે, એની આંટીઘૂંઠીઓને સમજાએ, ઈચ્છાથી ઉપર ઉઠીએ અને સમભાવમાં પ્રવેશીએ.

સમભાવને દ્યેય બનાવો. વ્યક્તિઓ, વસ્તુઓ ને ઘટનાઓથી અપ્રભાવિત થતા શીખો. દરેક વસ્તુ, વ્યક્તિ કે ઘટનાની આપણા પર પૂરતી અસર થઈ શકે એ જ આપણી ગુલામી. એ દરેકની આપણે કોઈ જ અસર જ ન થાય. એ જ આપણી આજાદી. બાધ્ય સુખ-હુઃખ પ્રત્યે બેપરવા થવું એ જ ખરું સુખ. સ્વજન ને જન સરખા થઈ જાય એ જ ખરું સંયમ.

શાલિભદ્ર મુનિ અનશન લે છે. ધગધગતી શિલા પર સંથારો છે. માતા-પિતાઓ આવીને રડારોળ કરે છે, શાલિભદ્ર મુનિનું એક રુંવાં ય ફરકતું નથી. પાદપોપગમન અનશનના સિદ્ધાંત અનુસાર નથી તેઓ એક શબ્દ બોલતા, નથી તેઓ મોહું ફેરવતા, નથી તેઓ દાખિમાત્ર કરતા, નથી તેઓ સ્વજનોનો મનથી વિકલ્પ સુદ્ધા કરતા. સમભાવની કેવી ઊંચાઈ તેમણે સાધી હશે !

સ્વજનસ્નેહના સંદર્ભમાં કહીએ તો સંયમજીવન એક પ્રકારનું પાદપોપગમન અનશન જ છે. જ્યાં બોલવા છતાં મૌન છે, જોવા છતાં આંખો બીડાયેલી છે. ને મનની એ દિશામાં ગતિ જ નથી, સ્નેહ ગયો પછી કોણ સ્વજન ? સંસારી સ્વજનો ય આવ્યા હોય, કદાચ ઔચિત્ય ખાતર મળવું/બોલવું ય પડ્યું હોય, ત્યારે ય સાધુ સ્વજનને નથી મળતા હોતા, કારણ કે સાધુના કોઈ સ્વજન જ હોતા નથી. પ્રભુએ ગૌતમસ્વામીને આ સમતાસૂત્ર આપ્યું હતું - વોચ્છિંદ સિણેહમપ્પણો કુમુયં સારયં વ પાણિયં ।

સે સવ્બ સિણેહવજિએ સમયં ગોયમ ! મા પમાયએ ॥

તું તારા સ્નેહનો સંપૂર્ણ ઉચ્છેદ કરી લે
જેમ કમળ પાણીથી બિલકુલ લેપાતું નથી,
તેમ તું ય લેપાવાનું છોડી હે
તું સર્વ સ્નેહથી મુક્ત થઈ જાય.
ગૌતમ !

તું એક સમયનો પણ પ્રમાદ ન કરીશ.

સંયમનું સ્વરૂપ, ઉદેશ્ય, પરિણામ અને સાફલ્ય બધું જ આ છે - સમભાવ. રોજ આ દિશામાં પ્રગતિ કરીએ અને સંયમ સફળ કરીએ.

૪ વેષ

દીક્ષાનો અર્થ છે ગુણ અને સંસારનો અર્થ છે દોષ. કોઈ વ્યક્તિ આપણને જબરદસ્તી ગૃહસ્થના વસ્ત્રો વહેરાવતી હુશે, તો આપણને કેટલું ખરાબ લાગશે ! આપણે કેટલો વિરોધ કરશું ? પણ જ્યારે જ્યારે મોહુરાજા આપણને દોષોના વસ્ત્રો પહેરાવે છે, ત્યારે ભીતરી સ્તરે એ જ ઘટના નથી બનતી ? એને કેમ આપણે અટકાવતા નથી ? એનો કેમ વિરોધ નહીં ? એનું કેમ સ્વાગત ? દોષમાં કેમ દોષ નથી દેખાતો ? કેમ બીજામાં દોષ દેખાય છે ? વેષ માટે જે લાગણી છે, તેવી ગુણ માટે કેમ નહીં ? દોષ સેવનની પ્રત્યેક ઘટના ભીતરી સ્તરે સંયમત્યાગની ઘટના છે, સંસારમાં પાછા જવાની ઘટના છે, જો આપણે આટલું સમજુ જઈએ, તો આપણું કામ થઈ જશે.

વેષનો અર્થ શું છે ? વેષનું પ્રયોજન શું છે ? ધર્મમાં રક્ખડ વેસો - ઉપદેશમાલા કહે છે કે વેષ ધર્મની રક્ષા માટે છે. વેષ ન હોય તો સંયમની સંભાનતા ન રહે, ગમે ત્યારે ગમે તે પાપ થઈ જાય. વેષ અનેક પાપોથી બચવા માટેનું રક્ષા કવચ છે.

પચ્ચયત્થં ચ લોગસ્મ - ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર કહે છે - લોકો સંયમી તરીકે ઓળખી શકે. આહુાર-નિવાસ વગેરે વિશ્વસ્તપણાએ આપી શકે. એના માટે વેષ છે. જતત્થં ગહણત્થં ચ લોગે લિંગ પઓયણ । સંયમયાત્રા માટે અને ગ્રહણ મટે લોકમાં વેષનું પ્રયોજન છે.

એક વાસ્તવિકતા આપણે બરાબર મનમાં રાખવા જેવી છે, કે વેષ એ આપણી મહુાનતા નથી, સ્ટેટ્સ નથી. વેષથી જો આપણો અહુંકાર વધ્યો છે, તો આપણે કશું સમજ્યા જ નથી.

વેષ મહ્યા પછી જો સહુનશીલતા ઘટી છે, વેષ મહ્યા પછી જો આપણી નપ્રતા ઘટી છે, વેષ મહ્યા પછી જો આપણો અહુંકાર વધ્યો છે, તો આપણે આપણી દીક્ષાથી ફાયદામાં આવ્યા કે નુકશાનમાં ? બધા

મહાત્મા ગ્રત્યે મુમુક્ષુપણામાં જે વ્યવહાર હતો, એના કરતા દીક્ષામાં વ્યવહાર વધુ સારો થયો હોય, તો આપણી દીક્ષા સાચી. એ વખતની સહનશીલતા કરતા આજે આપણી સહનશીલતા વધી હોય, તો આપણી દીક્ષા સાચી.

એક વર્ષના પયારી આપણી જેટલી નમ્રતા હતી એના કરતા દશ વર્ષના પયારી નમ્રતા વધી હોય, તો આપણી દીક્ષા સાચી.

હું બધાથી નાનો. હું દોષિત. હું નીચો - આ સંવેદના ચારિત્રને અનુકૂળ છે. હું ગ્રેટ, મને કોઈએ કાંઈ કહેવાનું નહીં, મારી સાથે બધાએ હું મહાન છું - એમ સમજુને જ વ્યવહાર કરવાનો, આ સંવેદના ચારિત્રને પ્રતિકૂળ છે.

આપણાને થતા દરેક વંદન, સત્કાર, સમ્માન - આ બધું હડીકતમાં આપણાને નથી, શાસનને છે. આવું સ્પષ્ટપણે સમજ લેવું જોઈએ. જો આપણે એમ સમજશું કે એ વંદનાંદિ આપણાને છે, તો એ આપણા માટે દાડુ બની જશે, આપણાને એનો નશો ચડતો જશે ને આપણાને વધુ ને વધુ અહુંકારના ભોગ બનીને આપણા સંયમને કલુષિત કરતા રહીશું.

મહાત્માઓની દરેક સેવા કરવાનો ભાવ રાખો, દરેક સેવાની પડાપડી કરો. પર્યાયમાં નાના મહાત્મા ગ્રત્યે પણ આપણે એમના દાસ હોઈએ એવી અનુભૂતિ કરો. નાના મહાત્મા પણ આપણાને વંદન કરતા હોય ત્યારે એમને હાથ જોડીને મત્થાઓણ વંદામિ ન કહીએ તો આપણાને ચારિત્ર મહોનીય કર્મ બંધાય છે. એક શ્રાવક આપણાને વંદન કરે, ને આપણે ધર્મલાભ ન કહીએ (જાણીને પણ) તો આપણું સમ્યગ્દર્શન દૂષિત થાય છે.

અહુમ્ - ની બધી જ ચરબી ઉતારી દો, આપણી ખરી મોક્ષયાત્રા એની પછી જ શરૂ થશે.

✽ નગ્ર વિનંતી ✽

જિનશાસનની આજની મોટી સમસ્યા પારિષાપનિકા અંગેની છે. બહાર જ્યાઓ ઘટતી જાય છે, જે જ્યાઓ છે તે ઉચિત હોય કે ન પણ હોય, રાજકીય કાયદાઓ જોખમી બનતા જાય છે. તો શાસન અપભાજનાનું ઘોર પાપ પણ વધતું જાય છે. બીજુ બાજુ વાડાની વ્યવસ્થામાં પણ કાયદાનો બાધ તો છે જ, વધુમાં એમાં ઈન્ડાઇરિકટલી પણ ટોઈલેટનો જ વપરાશ થાય છે. ઉપરાંત ગૃહસ્થ પાસે સફાઈકાર્ય અને ખાલાનું શુદ્ધીકરણ કરાવવું પે તે દોષ પણ વધે છે. આ બધી વિરાધનાથી બચવા મહાત્મા બીજા વિકલ્પો અપનાવે એમાં શાસન અપભાજના, સંયમ વિરાધના અને આત્મવિરાધના સુદ્ધા થાય એવી પરિસ્થિતિ સતત વધી રહી છે.

આ સમગ્ર પરિસ્થિતિ જોઈને અમદાવાદ-સાબરમતીના સુશ્રાવક શ્રી બાબુભાઈએ (મો.9426585904) અનેક ગચ્છાધિપતિ ભગવંતો અને આચાર્ય ભગવંતોના માર્ગદર્શનપૂર્વક અદ્યપદોષવાળો વિકલ્પ રજુ કર્યો છે. જેમાં પૂર્વોક્ત કોઈ દોષ લાગતા નથી, મળ સૂકી જમીનમાં ઉતરી જાય છે અને કુદરતી રીતે વિસર્જિત થઈ જાય છે. અતે શ્રીસંઘે આપશ્રીના માટે આ વિકલ્પની વ્યવસ્થા કરેલ છે. આપશ્રી એનો લાભ આપશોજુ.

આપશ્રીના નિશ્રાવર્તી સ્થાનોમાં પણ આ વિકલ્પનું માર્ગદર્શન આપીને શાસનહીલના અને અધિકવિરાધનાનું નિવારણ કરશો એવી આપશ્રીને ભાવભરી વિનંતી છે.

- શ્રી શ્રેયસ્કર આદિનાથ જૈન સંઘ - નિઝામપુરા - વડોદરા

✽ નાગ વિનંતી ✽

સર્વે પૂજ્યોના ચરણોમાં

ભાવભરી વંદના, મત્થાઓણ વંદામિ.

વિ.સં.૨૦૭૪ના ચાતુર્માસ દરમિયાન મહાત્માઓ સંઘની ચારે બાજુના પરિસરમાં ઈતર ધર્મના ધરોમાં પણ ગોચરીનો લાભ આપતાં હતાં. સેકડો અજૈનો આ રીતે શ્રમણાચારથી પરિચિત અને પ્રભાવિત બન્યા છે. ચાતુર્માસમાં પ્રતિદિન ૫૦% થી માંડીને ૧૦૦% સુધીની ગોચરીનો લાભ અજૈનોએ મેળવેલ છે. સંસ્કારની આ ધારા તેઓમાં જળવાઈ રહે તે માટે અત્રેની જુદી જુદી સોસાયટીઓમાં-કોલોનીઓમાં તેઓને પણ આપશ્શી ગોચરીનો લાભ આપો એવી આપશ્શીને વિનંતી છે.

મહાત્માઓની ભાવનાતી આ વિનંતી પત્રક અત્રે લગાડેલ છે.

ભાવભરી વંદના, મત્થાઓણ વંદામિ.

- શ્રી શ્રેયસ્કર આદિનાથ જૈન સંઘ - નિઝામપુરા - વડોદરા

PRIYAM'S - the joy of the reading

Books for the General Public

૧. દિવાળી ઉજવો તે પહેલા (ગુજ.-હિંદી)	- ઉત્સવની કમ્પ્લીટ ગાઈડ લાઈન
૨. રાતે ખાતા પહેલા (ગુજ.-અંગ્રેજ)	- દિનરની આરપાર
૩. અમેરિકા જતા પહેલા	- ૫૮ પોઇન્ટ્સ ઓફ વ્યૂથી અમેરિકા
૪. રામાયણમ्	- સુખી જીવનની શૈલી
૫. માનવતા	- કોમેડી અને ટ્રેજેડી
૬. સફળ થવું છે ?	- સફળ જીવનની સફળ ચાવી
૭. હેપી અભાગીજ	- અક્ષયતૃતીયાનું સિકેટ
૮. હેપી હોળી	- હોળીના રંગોની ભીતરમાં
૯. હેપી ઉત્તરાયણ (ગુજ.-અંગ્રેજ)	- 'કાચ્યો છે'નું પોસ્ટમોર્ટમ
૧૦. સંસ્કાર ABCD (ગુજ.-અંગ્રેજ-હિંદી)	- સંતાનનું સ્વર્ણિમ ભવિષ્ય
૧૧. હેપી રામનવમી	- શ્રીરામજન્મની સાચી ઉજવાણી
૧૨. સ્માર્ટ કુડ (ગુજ.-હિંદી)	- વૈજ્ઞાનિક અને ધાર્મિક દાખિઓ બોજન
૧૩. સત્ય	- મહાપુરુષોની દાખિમાં સત્ય
૧૪. પ્રામાણિકતા	- ગ્રંથોની ગોદમાં પ્રામાણિકતા
૧૫. ચમત્કારોની દિલઘડક દાસ્તાન	- સાયનિટિક રિલિજ્યન
૧૬. આર્થ વિશ્વ (ગુજ.-હિંદી)	- ઋષિઓની અમર વાણી
૧૭. કરુણા	- સર્વ ધર્મોનું આભૂષણ
૧૮. લવ યુ ડોટર (ગુજ.-હિંદી)	- દીકરી માટે ઓલ ઈન વન લાઈફકોર્સ
૧૯. બેટર ઉત્તરાયણ	- ખરો ઉત્સવ
૨૦. સુપર ઉત્તરાયણ	- સમજદારોનો ઉત્સવ
૨૧. વર્દ્ધ ટુડે (ગુજ.-હિંદી)	- ભવિષ્યગુટિકાની રોમાંચક કથા
૨૨. ટોપ સિકેટ (ગુજ.-હિંદી)	- પૂરો પદ્ધાશ
૨૩. ધ આઈ ઓફ ધ પેર-ન્ટોંગ	- સાચા મા-બાપ બનવાની કણા
૨૪. જૈનીજમ : વિશ્વની બધી જ સમસ્યાઓનું સમાધાન (ગુજ.-હિંદી)	- દુનિયાના દરેક માણસે અવશ્ય વાંચવા જેવું પુસ્તક
૨૫. લગ્ન પહેલા	- ન વાંચો તો પૂરું જોખમ

**HEART TO HEART
SERIES**

ફી ઈ-બુક માટે
ahoshrut.bs@gmail.com

